12.6 Видача осіб, які вчинили правопорушення (екстрадиція)

Поняття, правові підстави та загальні умови екстрадиції: співвідношення КПК України, міжнародних договорів і принципу взаємності

Поняття та правова природа екстрадиції

Видача особи (екстрадиція) є самостійною формою міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, що полягає у передачі особи однією державою іншій для здійснення кримінального переслідування або виконання обвинувального вироку.

Відповідно до **п. 2 ч. 1 ст. 541 КПК України**:

«Видача особи (екстрадиція) – видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку».

Екстрадиція має **міждержавний, процесуальний та правозахисний характер**. Вона забезпечує реалізацію кримінальної юрисдикції держави, яка розшукує особу, але водночас передбачає перевірку законності видачі та дотримання прав людини.

У відносинах екстрадиції розрізняють:

- **Запитуючу державу** – державу, компетентні органи якої звертаються із запитом про видачу особи.
- **Запитувану державу** – державу, на території якої перебуває розшукувана особа та яка вирішує питання про її видачу.

Україна може виступати як запитуючою, так і запитуваною державою.

Екстрадиція здійснюється **не для встановлення винуватості особи органами запитуваної держави**, а для забезпечення її передачі державі, яка має здійснити кримінальне переслідування або виконати вирок. Тому екстрадиційна процедура не є судовим розглядом кримінального обвинувачення по суті.

Мета та види екстрадиції

Залежно від мети видачі можна виділити два основні види екстрадиції.

Екстрадиція для кримінального переслідування – передача особи, яка розшукується у зв'язку з кримінальним провадженням, для здійснення щодо неї відповідних процесуальних дій і судового розгляду.

Екстрадиція для виконання вироку – передача засудженої особи державі, суд якої ухвалив вирок, для виконання призначеного покарання.

Отже, екстрадиція можлива як **до постановлення обвинувального вироку**, так і **після його ухвалення**, якщо для цього існують установлені законом та міжнародним договором підстави.

Необхідно відмежовувати екстрадицію від суміжних механізмів міжнародного співробітництва:

- **Міжнародна правова допомога** – проведення окремих процесуальних дій на прохання іншої держави без передачі їй кримінального переслідування.
- **Перейняття кримінального провадження** – передача іншій державі здійснення кримінального переслідування.

- **Передача засудженої особи** – передача особи для відбування призначеного покарання в іншій державі за спеціальною міжнародною процедурою.
- **Екстрадиція** – передача особи державі, яка її розшукує для переслідування або виконання вироку.

Головна відмінність: при екстрадиції передається **особа**, а кримінальна юрисдикція за відповідним провадженням залишається у запитуючої держави.

Правові підстави екстрадиції

Правове регулювання екстрадиції має комплексний характер і ґрунтується на нормах Конституції України, КПК України та чинних міжнародних договорів України.

Конституція України

Стаття 25 Конституції України встановлює:

«Громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі».

Це конституційна гарантія, яка визначає одну з основних меж екстрадиції з України.

Кримінальний процесуальний кодекс України

Основні правила екстрадиції містяться у **главі 44 КПК України (ст. 573–594)**.

Ці положення регламентують:

- направлення запиту про видачу;
- компетенцію центральних органів;
- підготовку документів;
- межі кримінальної відповідальності виданої особи;
- затримання та застосування тимчасового й екстрадиційного арешту;
- екстрадиційну перевірку;
- підстави відмови;
- рішення про видачу та його оскарження;
- відстрочку, тимчасову видачу й фактичну передачу особи.

Загальні положення міжнародного співробітництва, передбачені **главою 42 КПК**, також застосовуються до екстрадиції з урахуванням її спеціального правового регулювання.

Міжнародні договори України

Міжнародні договори встановлюють взаємні зобов'язання держав щодо видачі осіб, визначають умови екстрадиції, порядок направлення запитів, перелік необхідних документів, підстави відмови та гарантії виданої особи.

Основним багатостороннім договором у європейському правовому просторі є **Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року** та відповідні додаткові протоколи, чинні для України у відносинах із конкретною державою.

Інші правові підстави можуть передбачатися:

- двосторонніми договорами України про видачу правопорушників;
- договорами про правову допомогу у кримінальних справах, які містять положення про екстрадицію;
- іншими міжнародними договорами, що передбачають видачу осіб за визначені кримінальні правопорушення.

При застосуванні міжнародного договору необхідно перевіряти не лише факт участі України та відповідної держави, а й **чинність договору у двосторонніх відносинах, застосовні протоколи, заяви та застереження держав**.

Співвідношення міжнародного договору та КПК України

Відповідно до **ст. 543 КПК України** порядок міжнародного співробітництва визначається КПК України та чинними міжнародними договорами України.

Загальне колізійне правило передбачене **ч. 4 ст. 9 КПК України**:

«У разі якщо норми цього Кодексу суперечать міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, застосовуються положення відповідного міжнародного договору України».

Отже, за наявності відповідного міжнародного договору:

- міжнародний договір і КПК України застосовуються **у взаємозв'язку**;
- спеціальні договірні положення визначають відповідні умови міжнародної співпраці;
- у разі колізії за умов ч. 4 ст. 9 КПК пріоритет мають положення міжнародного договору.

Водночас міжнародний договір не може бути підставою для ігнорування **Конституції України** та абсолютних міжнародно-правових заборон, зокрема заборони катувань.

Екстрадиція на засадах взаємності

Відсутність міжнародного договору між Україною та іноземною державою не означає автоматичної неможливості екстрадиції.

Відповідно до **ч. 1 ст. 544 КПК України**:

«За відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності».

Принцип взаємності означає можливість міжнародного співробітництва за умови надання державою письмової гарантії розглянути в майбутньому аналогічний запит іншої сторони.

Відповідно до ст. 544 КПК:

- **Україна звертається до іншої держави** – український центральний орган надає письмову гарантію взаємності.
- **Іноземна держава звертається до України** – її запит розглядається за наявності письмової гарантії прийняти й розглянути відповідний запит України в майбутньому.

За відсутності міжнародного договору українські органи керуються положеннями КПК України.

Таким чином, **взаємність замінює відсутню договірну основу співробітництва, але не скасовує встановлених законом умов і заборон екстрадиції**.

Загальні умови екстрадиції за КПК України

Основний критерій допустимості екстрадиційного запиту закріплений у **ст. 573 КПК України**.

Відповідно до ч. 1 цієї статті:

«Запит про видачу особи (екстрадицію) направляється за умови, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено

покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців».

Отже, потрібно розрізняти два випадки.

1. Видача для кримінального переслідування

За законом України хоча б за один зі злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, має бути передбачене покарання у виді позбавлення волі з **максимальним строком не менше одного року**.

Важливо, що йдеться саме про **максимальний строк покарання, передбачений санкцією кримінально-правової норми**, а не про строк покарання, який реально може бути призначений конкретній особі.

2. Видача для виконання вироку

Якщо особу вже засуджено до позбавлення волі, її **невідбутий строк покарання повинен становити не менше чотирьох місяців**.

Частина 2 ст. 573 КПК поширює ці вимоги також на розгляд Україною запиту компетентного органу іноземної держави.

<u>Формула для запам'ятовування:</u>

Кримінальне переслідування – максимальна санкція від 1 року.

Виконання вироку – невідбутий строк від 4 місяців.

Ці строки не слід плутати зі строками тимчасового або екстрадиційного арешту.

Подвійна кримінальність (double criminality)

Однією з основоположних умов екстрадиції є **подвійна кримінальність** (*double criminality*).

Подвійна кримінальність – вимога, відповідно до якої діяння, у зв'язку з яким запитується видача особи, повинно бути кримінально караним за законодавством запитуючої та запитуваної держав.

Цей принцип відображений у **ст. 2 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року**.

Необхідно враховувати, що подвійна кримінальність стосується **сутності діяння**, а не обов'язкової тотожності його кримінально-правової кваліфікації.

Наприклад, одна держава може кваліфікувати певне діяння як шахрайство, а інша – за іншою статтею кримінального закону. Саме по собі це не виключає екстрадиції, якщо відповідна поведінка визнається кримінально караною в обох державах.

Для ЄДКІ важливо:

подвійна кримінальність ≠ тотожна назва кримінального правопорушення або однакова конструкція складу злочину.

При цьому конкретні вимоги до виду й тяжкості покарання перевіряються за застосовним міжнародним договором та ст. 573 КПК України.

Умови екстрадиції за Європейською конвенцією 1957 року

Європейська конвенція про видачу правопорушників установлює загальне зобов'язання держав-учасниць видавати одна одній осіб за передбачених нею умов.

За **ст. 2 Конвенції** видача допускається щодо правопорушень, караних за законодавством обох держав позбавленням волі або іншим заходом, пов'язаним із позбавленням волі, **з максимальним строком не менше одного року** або більш суворим покаранням.

Для виконання вироку Конвенція передбачає відповідний мінімальний строк призначеного покарання або заходу, що залишився до виконання, – **не менше чотирьох місяців**.

Конвенція встановлює також спеціальні обмеження, зокрема щодо:

- політичних правопорушень – ст. 3;
- військових правопорушень, які не є правопорушеннями за загальним кримінальним законом, – ст. 4;
- видачі власних громадян – ст. 6;
- кримінального переслідування за те саме діяння – ст. 9;
- строків давності – ст. 10;
- смертної кари – ст. 11.

Застосування цих положень вимагає врахування чинних між відповідними державами протоколів, заяв і застережень.

Громадянство та інші основні обмеження видачі

Екстрадиція не є безумовним обов'язком держави виконати кожний отриманий запит.

Однією з основних перешкод є **громадянство запитуваної держави**, якщо її законодавство забороняє видачу власних громадян.

В Україні така заборона має конституційний характер і конкретизується у **п. 1 ч. 1 ст. 589 КПК України**.

Також екстрадиція не допускається або може бути обмежена за наявності інших передбачених законом чи міжнародним договором обставин, зокрема:

- закінчення строків давності;
- невідповідності встановленим умовам кримінальної караності;
- існування остаточного судового рішення щодо тієї самої особи та діяння у випадках, передбачених застосовними нормами;
- політично або дискримінаційно мотивованого переслідування;
- ризику катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання;
- спеціальних гарантій, пов'язаних із міжнародним захистом особи.

Важливо розмежовувати **внутрішньодержавні підстави відмови**, передбачені ст. 589 КПК, та **договірні підстави**, які можуть мати самостійне значення.

Детальний аналіз категорій осіб, які не можуть бути видані, здійснюватиметься у питанні **12.6.2**, а підстав відмови – у **12.6.8**.

Принцип невислання (non-refoulement)

Важливим міжнародно-правовим обмеженням екстрадиції є принцип **non-refoulement** – заборона примусового повернення або передачі особи до держави, де їй загрожують визначені міжнародним правом серйозні порушення прав людини.

У контексті екстрадиції особливе значення має **ст. 3 Європейської конвенції з прав людини**, яка забороняє катування, нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження або покарання.

Держава не може здійснити екстрадицію, якщо існують **серйозні підстави вважати, що особа зазнає реального ризику поводження, забороненого ст. 3 Конвенції**.

Цей підхід сформульований ЄСПЛ, зокрема, у справі *Soering v. the United Kingdom* (1989).

Відповідно, наявність міжнародного договору про екстрадицію або письмової гарантії взаємності **не дозволяє здійснити видачу всупереч абсолютній забороні катувань**.

Компетентні центральні органи України

За **ст. 574 КПК України** центральними органами України щодо екстрадиції є:

- **Офіс Генерального прокурора** – щодо видачі підозрюваних та обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування;
- **Міністерство юстиції України** – щодо видачі підсудних і засуджених під час судового провадження або виконання вироку.

Інший порядок може передбачатися міжнародним договором України.

Центральні органи:

- направляють запити про видачу;
- розглядають іноземні запити;
- організовують екстрадиційну перевірку;
- ухвалюють передбачені законом рішення;
- організовують фактичну передачу особи.

Отже, слід розрізняти **орган, який ініціює екстрадицію**, та **центральний орган, який здійснює міжнародні зносини й вирішує відповідні питання в межах своєї компетенції**.

Загальні етапи екстрадиційної процедури

Екстрадиція являє собою послідовність процесуальних дій, а не одномоментну передачу особи.

За загальною моделлю можна виділити такі етапи:

1. **Встановлення місцеперебування розшукуваної особи** та визначення правової підстави міжнародного співробітництва.
2. **Затримання особи** у випадках і порядку, передбачених законом.
3. **Застосування тимчасового арешту**, якщо формальний запит про видачу ще не надійшов.
4. **Отримання та розгляд запиту про екстрадицію**.
5. **Застосування екстрадиційного арешту або іншого передбаченого КПК запобіжного заходу** за наявності законних підстав.
6. **Проведення екстрадиційної перевірки** на предмет наявності чи відсутності перешкод для видачі.
7. **Прийняття рішення** про видачу або відмову.
8. **Судове оскарження рішення** у передбачених законом випадках.
9. **Фактична передача особи** після набрання рішенням чинності.

Окремо КПК передбачає **спрощений порядок екстрадиції за згодою особи** (ст. 588 КПК). Надання такої згоди не слід ототожнювати з автоматичною видачею без передбачених законом процесуальних гарантій.

Принцип спеціальності екстрадиції

Однією з основних гарантій виданої особи є **принцип спеціальності** (*rule of speciality*).

Принцип спеціальності означає, що особа, видана однією державою іншій, за загальним правилом може бути притягнута до кримінальної відповідальності або піддана виконанню вироку лише за ті злочини, у зв'язку з якими відбулася видача.

Відповідне правило встановлене **ч. 1 ст. 576 КПК України**.

Якщо після видачі необхідно здійснювати переслідування за інше правопорушення, вчинене **до екстрадиції**, за загальним правилом необхідна згода компетентного органу держави, яка видала особу.

Водночас ст. 576 КПК передбачає винятки, зокрема щодо злочинів, учинених **після видачі**, та визначених законом випадків добровільної відмови особи від застосування правила спеціальності.

Типові помилки при визначенні правових підстав та умов екстрадиції

Для підготовки до ЄДКІ необхідно запам'ятати такі положення:

- **Екстрадиція** – це передача особи для кримінального переслідування або виконання вироку, а не проведення окремої процесуальної дії.
- Екстрадиція регулюється **главою 44 КПК України** та відповідними міжнародними договорами.
- Відсутність міжнародного договору **не завжди виключає видачу**, оскільки міжнародне співробітництво можливе на засадах взаємності.
- Принцип взаємності потребує **письмових гарантій**.
- Громадянин України **не може бути виданий іншій державі**.
- Пороговий критерій за ст. 573 КПК для кримінального переслідування – **максимальне покарання у виді позбавлення волі не менше одного року**.
- Для виконання вироку – **невідбутий строк позбавлення волі не менше чотирьох місяців**.
- Подвійна кримінальність не означає обов'язкової тотожності назв правопорушень у кримінальних кодексах двох держав.
- Наявність екстрадиційного договору **не усуває необхідності перевірки підстав відмови**.
- Заборона катувань та нелюдського поводження обмежує можливість видачі незалежно від характеру злочину.
- Принцип спеціальності за загальним правилом обмежує подальше переслідування особи **злочинами, за які її було видано**.
- **Офіс Генерального прокурора** – центральний орган щодо екстрадиції на стадії досудового розслідування.
- **Міністерство юстиції України** – центральний орган на стадії судового провадження та виконання вироку.
- Екстрадиційна перевірка не є розглядом кримінального обвинувачення по суті.

Короткий підсумок

Екстрадиція є формою міжнародного співробітництва, що передбачає передачу особи державі, яка її розшукує для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Правовими підставами видачі є **КПК України, чинні міжнародні договори**

України, а за відсутності відповідного договору міжнародне співробітництво може здійснюватися **на засадах взаємності**.

Основні умови екстрадиції визначаються **ст. 573 КПК України**: для кримінального переслідування максимальний строк позбавлення волі за відповідний злочин повинен становити **не менше одного року**, а для виконання вироку невідбутий строк покарання – **не менше чотирьох місяців**. Додаткове значення мають подвійна кримінальність, громадянство особи, відсутність підстав для відмови та гарантії прав людини.

Екстрадиція ґрунтується на взаємодії запитуючої та запитуваної держав, але **жодне міжнародне зобов'язання щодо видачі не дозволяє порушувати абсолютну заборону катувань**. Подальше кримінальне переслідування виданої особи також обмежується принципом спеціальності.

Особи, які можуть і не можуть бути видані: громадянство України, статус біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, та інші обмеження

Загальні положення щодо осіб, які підлягають екстрадиції

Особа, яка підлягає видачі (екстрадиції), – це особа, яка перебуває на території запитуваної держави та розшукується компетентними органами іншої держави для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку за наявності передбачених законом і міжнародним договором умов.

Можливість екстрадиції залежить не лише від характеру кримінального правопорушення, а й від **правового статусу особи**, її громадянства, наявності міжнародного захисту та ризиків порушення основоположних прав.

В Україні основні персональні обмеження екстрадиції визначаються:

- ст. 25 Конституції України;
- ст. 589–590 КПК України;
- Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;
- чинними міжнародними договорами України, насамперед Європейською конвенцією про видачу правопорушників 1957 року та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Необхідно розрізняти **абсолютну конституційну заборону видачі громадян України**, спеціальні гарантії осіб, які користуються міжнародним захистом, та індивідуальні перешкоди для видачі інших осіб.

Особи, які можуть бути видані з України

За загальним правилом, Україна може видати іншій державі:

- **іноземця**, який перебуває на території України;
- **особу без громадянства**, яка перебуває на території України.

Однак їх видача допускається лише за наявності передбачених КПК та міжнародним договором умов і за відсутності підстав для відмови.

Отже, **іноземне громадянство або відсутність громадянства не означає автоматичної можливості екстрадиції**.

Наприклад, іноземець, який розшукується за вчинення тяжкого кримінального правопорушення, може бути виданий за умови, що:

- правопорушення відповідає вимогам екстрадиційності;

- запит подано належним компетентним органом;
- не закінчилися відповідні строки давності;
- відсутні передбачені законом чи міжнародним договором перешкоди;
- видача не створює реального ризику порушення абсолютних прав людини.

Правовий статус особи оцінюється у зв'язку з **конкретною державою, яка запитує видачу**, та наслідками її фактичної передачі.

Громадяни України: абсолютна конституційна заборона видачі

Відповідно до **ч. 2 ст. 25 Конституції України**:

«Громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі».

Ця гарантія конкретизована у **п. 1 ч. 1 ст. 589 КПК України**, відповідно до якого у видачі особи іноземній державі відмовляється, якщо на час прийняття рішення про екстрадицію вона відповідно до законів України є **громадянином України**.

Таким чином, громадянство України є **самостійною та обов'язковою підставою відмови у видачі**.

Ця заборона:

- не залежить від тяжкості кримінального правопорушення;
- не залежить від того, чи було правопорушення вчинено в Україні або за кордоном;
- поширюється як на видачу для кримінального переслідування, так і на видачу для виконання вироку;
- не може бути усунута домовленістю з іноземною державою.

Громадянство визначається на момент прийняття рішення про видачу

Пункт 1 ч. 1 ст. 589 КПК прямо пов'язує заборону екстрадиції з громадянством України **на час прийняття рішення про видачу**.

Це означає, що при перевірці необхідно встановити юридичний факт належності особи до громадянства України саме на відповідний момент.

Таке правило відповідає заяві України до **ст. 6 Європейської конвенції про видачу правопорушників**, згідно з якою Україна не видає власних громадян.

Важливо: **наявність паспорта іншої держави сама по собі не доводить відсутності громадянства України**. Якщо особа одночасно має громадянство України, конституційна заборона її видачі іншій державі зберігається.

Чи означає відмова у видачі громадянина України звільнення від відповідальності?

Ні. Заборона екстрадиції не тотожна звільненню від кримінальної відповідальності.

Відповідно до **ч. 3 ст. 589 КПК України**, у разі відмови у видачі з мотивів громадянства та з інших підстав, які не виключають кримінального провадження, за клопотанням компетентного органу іноземної держави Офіс Генерального прокурора доручає здійснення досудового розслідування в Україні.

Отже, можлива така модель:

Іноземна держава запитує видачу громадянина України → Україна відмовляє в екстрадиції → за передбачених законом умов кримінальне переслідування може здійснюватися в Україні.

Це реалізує ідею запобігання безкарності без порушення конституційної заборони видачі власних громадян.

Іноземці та особи без громадянства

На відміну від громадян України, іноземці й особи без громадянства не користуються загальною конституційною забороною екстрадиції за ознакою українського громадянства.

Однак відповідно до **ст. 26 Конституції України** іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються правами й свободами, а також несуть обов'язки, встановлені Конституцією та законами України, крім визначених винятків.

Тому екстрадиційна процедура щодо них повинна відповідати вимогам законності та гарантіям прав людини.

Зокрема, іноземець не може бути виданий лише на тій підставі, що інша держава оголосила його в розшук: українські компетентні органи повинні перевірити **наявність умов видачі та відсутність передбачених законом перешкод**.

Біженці та особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту

Спеціальні гарантії встановлені **ч. 2 ст. 589 КПК України**.

Відповідно до цієї норми особа, якій надано:

- **статус біженця**;
- **статус особи, яка потребує додаткового захисту**;
- **тимчасовий захист в Україні**,

не може бути видана державі, біженцем з якої вона визнана, а також державі, де її здоров'ю, життю або свободі загрожує небезпека за визначеними законом ознаками, з урахуванням передбаченого цією нормою застереження щодо міжнародних договорів України.

Отже, для цієї категорії осіб діє **спеціальна заборона видачі, пов'язана з ризиком переслідування чи іншої серйозної небезпеки**.

При цьому необхідно враховувати, що міжнародний договір не може виправдовувати екстрадицію за наявності реального ризику катувань або поводження, забороненого ст. 3 ЄКПЛ.

Статус біженця

Відповідно до **ст. 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»**:

Біженець – особа, яка не є громадянином України та внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може або не бажає користуватися захистом цієї країни.

Відповідне визначення охоплює також особу без громадянства за передбачених законом умов.

Якщо іноземна держава, від якої особа отримала захист, звертається із запитом про її видачу, компетентні органи України повинні застосувати гарантії ч. 2 ст. 589 КПК.

Важлива відмінність: статус біженця не означає, що така особа взагалі ніколи не може бути видана жодній державі. Необхідно оцінити, **яка саме держава запитує видачу та чи існує заборонений ризик**.

Особа, яка потребує додаткового захисту

Додатковий захист надається особам, які не відповідають критеріям визнання біженцем, але не можуть повернутися до країни походження через загрозу життю, безпеці або свободі.

Зокрема, значення мають ризики:

- смертної кари або виконання смертного вироку;
- катувань;
- нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання;
- інших обставин, передбачених законодавством про додатковий захист.

Особа, яка отримала додатковий захист, також користується спеціальними гарантіями проти видачі до держави, де відповідні загрози зберігаються.

Особи, яким надано тимчасовий захист

Частина 2 ст. 589 КПК прямо поширює відповідні гарантії також на осіб, яким **надано тимчасовий захист в Україні**.

Необхідно розрізняти три правові категорії:

- біженець;
- особа, яка потребує додаткового захисту;
- особа, якій надано тимчасовий захист.

Усі три категорії згадані у ст. 589 КПК, проте **правові підстави та порядок надання цих форм захисту відрізняються**.

Заява про надання статусу біженця або додаткового захисту

Наявність уже наданого статусу та перебування заяви про його надання на розгляді мають різні юридичні наслідки.

Відповідно до **ч. 4 ст. 590 КПК України**, рішення про видачу не може бути прийнято, якщо особа:

- подала заяву про визнання її біженцем;
- подала заяву про визнання її особою, яка потребує додаткового захисту;
- скористалася правом на оскарження рішення щодо відповідного статусу,

до остаточного розгляду такої заяви в установленому законом порядку.

Таким чином, особі не потрібно вже мати статус біженця для застосування цієї процесуальної гарантії.

Однак необхідно точно розрізняти:

Наданий статус захисту – застосовуються матеріально-правові обмеження видачі за ч. 2 ст. 589 КПК.

Заява або її оскарження перебувають на розгляді – діє передбачена ч. 4 ст. 590 КПК заборона приймати рішення про екстрадицію до остаточного вирішення питання про захист.

Інформація про подання таких заяв або оскарження відповідних рішень **не передається державі, яка запитує видачу**.

Заборона примусового повернення (non-refoulement)

Ключовою міжнародно-правовою гарантією є принцип **non-refoulement**.

Non-refoulement – заборона передачі, вислання чи іншого примусового повернення особи до держави, де існує передбачена міжнародним правом серйозна загроза її життю, свободі або основоположним правам.

Відповідні положення закріплені у:

- ст. 33 Конвенції про статус біженців 1951 року;
- ст. 3 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;
- ст. 3 Європейської конвенції з прав людини в її тлумаченні ЄСПЛ.

Необхідно враховувати, що ці положення мають **не повністю однаковий обсяг і характер захисту**.

Стаття 33 Конвенції про статус біженців містить спеціальне правило та передбачені нею винятки, тоді як заборона передачі особи до держави, де існує реальний ризик катувань або поводження, несумісного зі ст. 3 ЄКПЛ, є **абсолютною**.

Реальний ризик катувань або нелюдського поводження

Видача забороняється, якщо встановлено серйозні підстави вважати, що особа після передачі зіткнеться з **реальним ризиком катувань, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання**.

Ця гарантія застосовується:

- до громадян іноземних держав;
- до осіб без громадянства;
- незалежно від наявності формально наданого статусу біженця;
- незалежно від тяжкості кримінального правопорушення;
- незалежно від міркувань боротьби зі злочинністю чи забезпечення національної безпеки.

Отже, **відсутність статусу біженця не означає відсутності захисту від екстрадиції за ст. 3 ЄКПЛ**.

ЄСПЛ сформулював відповідний принцип у рішенні *Soering v. the United Kingdom* (1989).

Політичне переслідування та дискримінаційні мотиви

Стаття 3 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року передбачає заборону видачі щодо політичних правопорушень за умов, установлених Конвенцією.

Крім того, видача не здійснюється, якщо є серйозні підстави вважати, що запит щодо звичайного кримінального правопорушення фактично спрямований на переслідування або покарання особи за ознаками:

- раси;
- релігії;
- національності;
- політичних переконань.

Відповідне обмеження застосовується також тоді, коли становище особи може бути погіршене з цих мотивів.

Водночас необхідно розрізняти **політичний характер правопорушення** і **політичну мотивацію переслідування** – це взаємопов'язані, але не тотожні підстави.

Інші персональні обставини, які можуть перешкоджати видачі

Окрім громадянства та міжнародного захисту, значення можуть мати інші обставини, пов'язані зі становищем особи.

Загроза смертної кари. Якщо правопорушення в запитуючій державі карається смертною карою, застосовуються обмеження відповідного міжнародного договору та міжнародні стандарти захисту права на життя. Стаття 11 Європейської конвенції про видачу правопорушників передбачає можливість відмови у видачі за відсутності достатніх гарантій незастосування смертної кари.

Ризик грубого порушення права на справедливий суд. Винятково серйозні порушення можуть становити перешкоду для передачі. У справі *Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom* (2012) ЄСПЛ визнав значення ризику використання під час майбутнього судового розгляду доказів, отриманих шляхом катувань.

Стан здоров'я. Тяжке захворювання чи інший особливий стан здоров'я сам по собі не створює універсальної заборони екстрадиції, але за конкретних обставин може вимагати перевірки ризику поводження, несумісного зі ст. 3 ЄКПЛ, та можливості забезпечення необхідної медичної допомоги.

Неповноліття. Сам факт неповноліття не утворює загальної абсолютної заборони екстрадиції. Водночас застосовуються відповідні гарантії захисту прав дитини, а також обмеження, установлені законом і міжнародним договором.

Наявність сім'ї в Україні. Сімейні зв'язки можуть мати значення для оцінки пропорційності втручання у право на повагу до сімейного життя за ст. 8 ЄКПЛ, але не означають автоматичної неможливості видачі.

Отже, необхідно розрізняти **обставини, що безпосередньо виключають видачу**, та обставини, які потребують додаткової індивідуальної оцінки.

Короткий підсумок

В Україні не допускається екстрадиція громадян України – це абсолютна конституційна заборона, конкретизована п. 1 ч. 1 ст. 589 КПК України. Іноземці та особи без громадянства можуть бути видані за наявності законних підстав, однак їхній статус міжнародного захисту та індивідуальні ризики порушення прав людини підлягають обов’язковій перевірці.

Особи зі статусом біженця, додатковим або тимчасовим захистом користуються спеціальними гарантіями проти видачі. Якщо подано заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, рішення про екстрадицію не може бути прийняте до остаточного розгляду заяви, включно з передбаченим законом оскарженням.

Незалежно від формального міграційного статусу особи екстрадиція заборонена за наявності реального ризику катувань або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання. Відмова у видачі не обов'язково виключає можливість здійснення кримінального переслідування в Україні.

<u>Формула для запам’ятовування</u>

Громадянин України → видача заборонена.

Біженець / додатковий / тимчасовий захист → спеціальна заборона видачі до небезпечної держави.

Заява про захист ще розглядається → рішення про видачу не приймається.

Реальний ризик катувань → видача заборонена незалежно від статусу особи.

Відмова у видачі ≠ звільнення від кримінальної відповідальності.

Запит про видачу особи: компетентний центральний орган, зміст і документи, що додаються; вимоги до перекладу

Поняття та правове значення запиту про екстрадицію

Запит про видачу особи (екстрадицію) – офіційне звернення компетентного органу однієї держави до компетентного органу іншої держави з проханням передати особу, яка розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання обвинувального вироку.

Запит є основним процесуальним документом, на підставі якого запитувана держава розглядає питання про видачу особи.

Правила підготовки та направлення запиту визначаються насамперед **ст. 573–575 КПК України**, загальними положеннями **ст. 548 КПК**, а також відповідним міжнародним договором.

У відносинах між державами – учасницями Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року особливе значення мають **ст. 12 «Запит та підтвердні документи»** і **ст. 23 «Мова документів»**.

Необхідно розрізняти:

- **Клопотання про видачу особи в Україну** – документ, який готує слідчий, прокурор або суд і передає відповідному центральному органу України.
- **Запит про видачу особи** – офіційне міждержавне звернення, яке направляє уповноважений центральний орган.
- **Запит іноземної держави про видачу особи з України** – документ, який надходить для розгляду компетентним центральним органом України.

Отже, **клопотання українського слідчого або суду не тотожне міжнародному запиту про екстрадицію**.

Центральні органи України щодо екстрадиції

Відповідно до **ст. 574 КПК України**, якщо інше не передбачено міжнародним договором, центральними органами України щодо видачі особи є **Офіс Генерального прокурора** та **Міністерство юстиції України**.

Компетенція розмежовується залежно від стадії кримінального провадження.

Офіс Генерального прокурора здійснює повноваження центрального органу щодо видачі підозрюваних та обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування.

Міністерство юстиції України здійснює відповідні повноваження щодо видачі підсудних і засуджених під час судового провадження або виконання вироку.

Центральні органи:

- направляють іноземним державам запити про видачу, тимчасову видачу та транзитне перевезення;
- розглядають аналогічні запити іноземних держав;
- організовують екстрадиційну перевірку;
- приймають рішення в межах установленої компетенції;
- організовують фактичну передачу осіб.

Важливо: **НАБУ не є самостійним центральним органом щодо екстрадиції за ст. 574 КПК**. Це необхідно відрізняти від спеціальної компетенції НАБУ у сфері міжнародної правової допомоги, передбаченої ст. 545 КПК.

Умови направлення запиту про видачу

Стаття 573 КПК встановлює мінімальні умови, за яких Україна може направити запит про екстрадицію.

Запит про видачу особи направляється, якщо за законом України хоча б за один зі злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців (ч. 1 ст. 573 КПК України).

Отже, розрізняють:

- **Видачу для кримінального переслідування** – максимальний строк позбавлення волі, передбачений законом України, становить не менше одного року.
- **Видачу для виконання вироку** – невідбутий строк позбавлення волі становить не менше чотирьох місяців.

Відповідно до ч. 2 ст. 573 КПК, ці вимоги застосовуються також під час розгляду Україною запитів іноземних держав.

Центральний орган України має право відмовити в направленні запиту за наявності обставин, що можуть перешкоджати видачі, а також якщо екстрадиція буде явно невиправданою з огляду на співвідношення тяжкості кримінального правопорушення та ймовірних витрат (ч. 4 ст. 573 КПК).

Хто готує клопотання про видачу особи в Україну

Згідно з **ч. 1 ст. 575 КПК України** клопотання про видачу особи в Україну готують:

- **слідчий**;
- **прокурор**, який здійснює нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування;
- **суд**, який розглядає кримінальне провадження;
- **суд, який ухвалив вирок**.

Клопотання готується з додержанням вимог КПК України та відповідного міжнародного договору.

Необхідно враховувати, що екстрадиційне клопотання готується не довільною посадовою особою, а **органом, компетентним здійснювати відповідне кримінальне провадження**.

Форма та зміст клопотання

За **ч. 2 ст. 575 КПК України**:

«Клопотання складається у письмовій формі і повинно містити дані про особу, видача якої вимагається, обставини і кваліфікацію вчиненого нею злочину».

Отже, обов'язковими змістовними елементами є:

1. **Відомості про розшукувану особу** – дані, достатні для її індивідуалізації та встановлення місцеперебування.
2. **Фактичні обставини кримінального правопорушення** – опис діяння, у зв'язку з яким запитується видача.
3. **Кримінально-правова кваліфікація** – відповідна норма Кримінального кодексу України.

Для забезпечення належного розгляду клопотання доцільно конкретизувати дату, місце, спосіб учинення діяння, його правову кваліфікацію та інші відомості, необхідні відповідно до застосовного міжнародного договору.

Документи, що додаються до клопотання

Частина 2 ст. 575 КПК України містить спеціальний перелік документів.

1. Для видачі з метою кримінального переслідування

Додається:

«засвідчена копія ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою» (п. 1 ч. 2 ст. 575 КПК).

Отже, для такого запиту необхідне відповідне судове рішення. Самого повідомлення про підозру або постанови про розшук недостатньо для заміни документа, прямо передбаченого цією нормою.

2. Для видачі з метою виконання вироку

Додається:

«копія вироку з підтвердженням набуття ним законної сили» (п. 2 ч. 2 ст. 575 КПК).

Отже, необхідно підтвердити не лише факт ухвалення обвинувального вироку, а й **набрання ним законної сили**.

3. Відомості про причетність особи до кримінального правопорушення

Додається:

«довідка про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідка про докази, якими підтверджується винуватість розшукуваної особи у його вчиненні» (п. 3 ч. 2 ст. 575 КПК).

Ця вимога не означає, що запитувана держава повинна самостійно встановлювати винуватість особи. Відомості необхідні для оцінки запиту в межах екстрадиційної процедури.

4. Кримінально-правова норма

Додається:

«положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення» (п. 4 ч. 2 ст. 575 КПК).

Тому недостатньо лише зазначити номер статті КК України: необхідно надати її відповідне положення.

5. Відомості про громадянство

Додається:

«висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з вимогами закону про громадянство України» (п. 5 ч. 2 ст. 575 КПК).

Громадянство може мати вирішальне значення, оскільки держави нерідко обмежують або забороняють видачу власних громадян.

6. Відомості про невідбуте покарання

Якщо розшукувана особа вже частково відбула призначене покарання, додається **довідка про його невідбуту частину** (п. 6 ч. 2 ст. 575 КПК).

Це дозволяє перевірити дотримання мінімального порогу, передбаченого ст. 573 КПК.

7. Інформація про строки давності

Додається **інформація про перебіг строків давності** (п. 7 ч. 2 ст. 575 КПК).

Такі відомості необхідні для перевірки можливих перешкод для екстрадиції.

8. Інші документи за міжнародним договором

Додаються:

«інші відомості, передбачені міжнародним договором України, який також чинний для іноземної держави, на території якої встановлено розшукувану особу» (п. 8 ч. 2 ст. 575 КПК).

Отже, перелік ст. 575 необхідно застосовувати **разом із вимогами конкретного міжнародного договору**.

Підписання та засвідчення документів

Відповідно до **ч. 3 ст. 575 КПК України**:

«Клопотання та передбачені частиною другою цієї статті документи підписуються слідчим, прокурором або суддею, засвідчуються печаткою відповідного органу та перекладаються мовою, передбаченою міжнародним договором України».

Отже, обов'язковими є:

- належний підпис компетентної посадової особи;
- засвідчення печаткою відповідного органу;
- переклад мовою, передбаченою застосовним міжнародним договором.

При цьому слід розрізняти **засвідчення процесуальних документів** і **легалізацію документів для міжнародного використання**. Питання необхідності додаткової легалізації визначається відповідним міжнародним договором та спеціальними правилами міжнародного співробітництва.

Порядок передання клопотання центральному органу України

Частина 4 ст. 575 КПК установлює загальний порядок передання клопотання:

«Клопотання про видачу особи (екстрадицію) передаються до відповідного центрального органу України через відповідну обласну прокуратуру у десятиденний строк з дня затримання особи на території іноземної держави».

Водночас ця ж норма передбачає **спеціальний порядок безпосереднього передання до Офісу Генерального прокурора**.

У зазначений десятиденний строк керівник відповідного органу досудового розслідування у складі:

- апарату Національної поліції;
- центрального апарату органу безпеки;
- органу Бюро економічної безпеки України;
- органу Державного бюро розслідувань України;
- Національного антикорупційного бюро України

безпосередньо передає клопотання **Офісу Генерального прокурора**.

Отже, формула «усі клопотання обов'язково передаються через обласну прокуратуру» є неправильною.

Строк направлення міжнародного запиту

За **ч. 5 ст. 575 КПК України** центральний орган України за наявності встановлених підстав звертається до компетентного органу іноземної держави із запитом про видачу.

«Запит про видачу направляється керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою протягом п'яти днів з дня отримання клопотання».

Отже, потрібно розрізняти:

- **10 днів із дня затримання особи за кордоном** – для передання клопотання відповідному центральному органу;
- **5 днів із дня отримання клопотання центральним органом** – для направлення запиту іноземній державі.

Ці строки мають різні початкові моменти й регулюють **різні процесуальні дії**.

Особливість спрощеної екстрадиції

Частина 6 ст. 575 КПК передбачає виняток із загального порядку підготовки документів.

Якщо компетентний орган іноземної держави повідомляє про отримання **згоди затриманої особи на її видачу в Україну**, клопотання готується **виключно на вимогу центрального органу України**.

У такому випадку саме центральний орган визначає зміст клопотання і перелік додатків відповідно до КПК та міжнародних договорів України.

Отже, при спрощеній процедурі письмова згода особи може впливати на **обсяг документів**, які необхідно підготувати, але не усуває компетенції центрального органу.

Міжнародні вимоги до запиту за Європейською конвенцією 1957 року

Стаття 12 Європейської конвенції про видачу правопорушників установлює загальні правила щодо запиту та підтвердних документів.

Відповідно до п. 1 ст. 12:

«Запит складається у письмовій формі і надсилається по дипломатичних каналах. Інші шляхи передачі запитів можуть бути встановлені за прямою згодою між двома або декількома Сторонами».

При застосуванні цієї норми необхідно враховувати чинні між відповідними державами протоколи та домовленості, які можуть передбачати інший порядок зносин.

За п. 2 ст. 12 Конвенції до запиту додаються:

- оригінал або засвідчена копія обвинувального вироку, рішення чи ордера про арешт або іншого рівнозначного документа;
- виклад кримінальних правопорушень із максимально точним зазначенням часу, місця, юридичної кваліфікації та відповідних правових положень;
- копії застосовних положень законодавства або, коли це неможливо, виклад відповідного закону;
- за можливості максимально точний опис розшукуваної особи та інша інформація, необхідна для встановлення її особи й громадянства.

Таким чином, **ст. 575 КПК України та ст. 12 Конвенції застосовуються у взаємозв'язку**.

Вимоги щодо мови та перекладу

Загальне правило передбачене **ч. 3 ст. 548 КПК України**:

«Запит і долучені до нього документи супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору – офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою».

Отже:

Є міжнародний договір – переклад здійснюється відповідно до його положень.

Немає міжнародного договору – офіційною мовою запитуваної держави або іншою мовою, яку ця держава приймає.

Стаття 23 Європейської конвенції 1957 року передбачає, що документи складаються мовою запитуючої або запитуваної сторони; запитувана сторона може вимагати перекладу на визначену нею офіційну мову Ради Європи.

При цьому необхідно враховувати **заяви, застереження та спеціальні домовленості відповідних держав**.

Отже, не існує універсального правила про обов'язковий переклад кожного екстрадиційного запиту англійською мовою.

Спосіб передання документів

Відповідно до **ч. 4 ст. 548 КПК України** загальним способом направлення міжнародних запитів є поштовий зв'язок, а в невідкладних випадках допускається використання електронних, факсимільних або інших засобів зв'язку.

У такому разі:

«оригінал запиту надсилається поштою не пізніше трьох днів з моменту його передання електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку».

Однак спосіб передання конкретного екстрадиційного запиту повинен відповідати також **застосовному міжнародному договору**.

Потрібно розрізняти:

- офіційний запит про видачу;
- невідкладне прохання про тимчасовий арешт до надходження екстрадиційного запиту;
- інформаційне повідомлення про розшук особи.

Ці документи мають різне процесуальне призначення.

Запит про тимчасовий арешт не замінює запиту про видачу

Відповідно до ст. 16 Європейської конвенції 1957 року у невідкладних випадках держава може звернутися із проханням про тимчасовий арешт особи до отримання повного пакета екстрадиційних документів.

Таке прохання повинно містити інформацію про наявність відповідного судового рішення та намір направити запит про видачу.

Отже:

Прохання про тимчасовий арешт – забезпечує можливість тимчасового затримання чи тримання особи під вартою до надходження основного запиту.

Запит про екстрадицію – є основним офіційним зверненням щодо видачі особи.

Подальше надходження належного запиту має принципове значення для продовження екстрадиційної процедури та застосування екстрадиційного арешту.

Розгляд Україною запиту іноземної держави

Якщо іноземна держава звертається до України із запитом про видачу особи, запит надходить до належного центрального органу відповідно до ст. 574 КПК або спеціального міжнародного порядку.

Компетентний орган перевіряє:

- належність запитуючого органу;
- правову підставу екстрадиції;

- відповідність запиту та додатків вимогам міжнародного договору;
- наявність рішення про тримання під вартою або обвинувального вироку залежно від мети видачі;
- достатність ідентифікаційних даних особи;
- правильність перекладу;
- наявність установлених законом умов видачі;
- можливі підстави для відмови.

За потреби компетентний орган України може звернутися за **додатковою інформацією або документами** в порядку, передбаченому відповідним міжнародним договором.

Важливо, що для запитів іноземної держави **не можна автоматично вимагати дослівного відтворення внутрішнього українського пакета документів за ст. 575 КПК**. Належність іноземного запиту визначається відповідними міжнародними зобов'язаннями та застосовними положеннями КПК.

При цьому перевірка запиту не є встановленням винуватості розшукуваної особи. Питання допустимості екстрадиції вирішується у межах спеціальної процедури, а не шляхом повторного кримінального судового розгляду.

Права особи на ознайомлення із запитом

Відповідно до **ст. 581 КПК України**, особа, щодо якої розглядається питання про екстрадицію, має право:

- знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу;
- мати захисника;
- ознайомлюватися із запитом або отримати його копію;
- брати участь у розгляді судом відповідних питань;
- оскаржувати передбачені законом рішення;
- користуватися послугами перекладача.

Особа, яка не володіє державною мовою, має право отримати переклад судового рішення та рішення центрального органу України мовою, якою користувалася під час відповідного розгляду.

Отже, вимоги до перекладу мають **подвійне значення**:

- забезпечують можливість міжнародного розгляду запиту;
- гарантують особі розуміння сутності та правових наслідків екстрадиційної процедури.

Типові помилки

- Клопотання українського слідчого або суду **не є тотожним** офіційному міждержавному запиту.
- Основні вимоги до підготовки документів для видачі в Україну встановлює **ст. 575 КПК**.
- Центральні органи щодо екстрадиції визначені **ст. 574 КПК**, а не загальною ст. 545 про міжнародну правову допомогу.
- **НАБУ не є окремим центральним органом екстрадиції**, хоча керівник НАБУ має спеціальне повноваження щодо безпосередньої передачі клопотань Офісу Генерального прокурора.

- Для кримінального переслідування потрібна **засвідчена копія судового рішення про тримання особи під вартою**.
- Для виконання вироку потрібна **копія вироку з підтвердженням набрання ним законної сили**.
- Обов'язковими додатками є також відомості про причетність особи, норма КК, громадянство та строки давності.
- При частково відбутому покаранні додається **довідка про його невідбуту частину**.
- Клопотання передається центральному органу в загальному випадку **протягом 10 днів із дня затримання особи за кордоном**.
- Для окремих центральних правоохоронних органів передбачене **безпосереднє передання клопотання Офісу Генерального прокурора**.
- Центральний орган направляє запит **протягом 5 днів із дня отримання клопотання**.
- При спрощеній екстрадиції підготовка клопотання може здійснюватися **лише на вимогу центрального органу**.
- Мову перекладу визначає міжнародний договір, а за його відсутності – правила ст. 548 КПК.
- Вимога перекладати кожний запит саме англійською мовою **відсутня**.
- **Прохання про тимчасовий арешт не замінює основного запиту про екстрадицію**.
- Іноземний запит перевіряється за застосовним міжнародним договором і КПК, а не шляхом механічного застосування до нього всіх внутрішніх вимог ст. 575.

Короткий підсумок

Запит про видачу особи є офіційним міждержавним зверненням, спрямованим на передачу розшукуваної особи для кримінального переслідування або виконання вироку. В Україні підготовка документів регулюється **ст. 575 КПК України**, а міжнародне направлення здійснюється відповідним центральним органом – **Офісом Генерального прокурора або Міністерством юстиції України** згідно зі ст. 574 КПК.

Клопотання повинно містити дані про розшукувану особу, обставини та кваліфікацію правопорушення. До нього додаються відповідне судове рішення, відомості про причетність особи, положення кримінального закону, висновок про громадянство, відомості про строки давності та інші необхідні документи. Документи підписуються, засвідчуються й перекладаються відповідно до КПК та міжнародного договору.

Для запам'ятовування: клопотання передається центральному органу у встановленому ст. 575 порядку протягом **10 днів із дня затримання особи за кордоном**, а центральний орган направляє запит **протягом 5 днів із дня отримання клопотання**.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Ст. 574 КПК: центральний орган – ОГП / Мін'юст залежно від стадії.

Ст. 575 КПК: клопотання + судове рішення + відомості про правопорушення та особу + необхідні додатки.

Строки: 10 днів – передання клопотання; 5 днів – направлення запиту.

Ст. 548 КПК: письмова форма + засвідчення + належний переклад.

Ст. 12 Конвенції 1957 року: запит + підтвердні документи.

Тимчасовий арешт ≠ основний екстрадиційний запит.

Екстрадиційна перевірка: мета, органи, строки, обставини, що перевіряються; межі перевірки обґрунтованості обвинувачення

Поняття та призначення екстрадиційної перевірки

Екстрадиційна перевірка – діяльність визначених законом органів щодо встановлення та дослідження передбачених міжнародним договором України й іншими актами законодавства України обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції), яка вчинила злочин (п. 8 ч. 1 ст. 541 КПК України).

Екстрадиційна перевірка є одним із центральних етапів процедури видачі особи з України іноземній державі.

Її основне призначення полягає у встановленні **наявності або відсутності юридичних перешкод для екстрадиції**, а не в доведенні винуватості розшукуваної особи.

Екстрадиційна перевірка забезпечує одночасно:

- дотримання міжнародних зобов'язань України щодо видачі осіб;
- перевірку відповідності запиту положенням КПК і міжнародного договору;
- запобігання незаконній видачі;
- захист конституційних прав і міжнародно-правових гарантій особи;
- підготовку матеріалів для прийняття центральним органом України рішення про видачу або відмову.

Основне правове регулювання міститься у **ст. 587 КПК України**. Обставини, які перевіряються, визначаються також ст. 573, 581, 589–590 КПК та застосовним міжнародним договором.

Органи, уповноважені проводити екстрадиційну перевірку

Відповідно до **ч. 1 ст. 587 КПК України**:

«Екстрадиційна перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи, проводиться центральним органом України або за його дорученням чи зверненням відповідною обласною прокуратурою».

Отже, перевірку проводить:

- **відповідний центральний орган України**;
- **відповідна обласна прокуратура** – за дорученням або зверненням центрального органу.

Компетенція центральних органів визначається ст. 574 КПК України:

- **Офіс Генерального прокурора** – щодо видачі підозрюваних та обвинувачених на стадії досудового розслідування;
- **Міністерство юстиції України** – щодо видачі підсудних і засуджених під час судового провадження або виконання вироку.

Важливо розрізняти орган, який **проводить перевірку**, та орган, який **приймає остаточне рішення за запитом**.

Обласна прокуратура може здійснювати перевірку й готувати висновок, але це не означає, що вона самостійно приймає остаточне рішення про екстрадицію.

За ст. 590 КПК відповідне рішення приймає **центральний орган України**.

Строк проведення екстрадиційної перевірки

Відповідно до **ч. 2 ст. 587 КПК України**:

«Екстрадиційна перевірка здійснюється протягом шістдесяти днів. Цей строк може бути продовжено відповідним центральним органом України».

Отже, загальний строк екстрадиційної перевірки становить **60 днів**.

При цьому закон передбачає можливість його продовження, але таке продовження належить до компетенції **відповідного центрального органу України**.

Важливо:

- 60 днів – строк саме **екстрадиційної перевірки**;
- він не є строком тимчасового арешту;
- не є граничним строком екстрадиційного арешту;
- не означає автоматичного обов'язку фактично передати особу після його закінчення.

Стаття 587 КПК не встановлює окремого фіксованого максимального строку продовження перевірки. Водночас продовження повинно відповідати вимогам законності та розумності строків.

Результат екстрадиційної перевірки

Відповідно до **ч. 3 ст. 587 КПК України**:

«Матеріали екстрадиційної перевірки разом із висновком щодо такої перевірки надсилаються відповідному центральному органу України».

Отже, результатом перевірки є:

- зібрані та перевірені матеріали;
- **висновок щодо наявності або відсутності обставин, які перешкоджають видачі**.

Висновок не є вироком, не встановлює винуватості особи й сам собою не дозволяє її фактичну передачу іноземній державі.

Він становить процесуальну основу для подальшого рішення центрального органу.

Обставини, що підлягають перевірці

Предмет екстрадиційної перевірки охоплює юридично значущі обставини, від яких залежить допустимість видачі.

1. Особа, щодо якої надійшов запит, та її ідентифікація

Необхідно встановити, чи саме особа, яка перебуває в Україні, розшукується іноземним компетентним органом.

Перевіряються, зокрема:

- прізвище, ім'я, дата народження;
- документи, що посвідчують особу;
- інші ідентифікаційні відомості;
- відповідність цих даних документам екстрадиційного запиту.

Помилкова ідентифікація особи може призвести до неправомірного обмеження її свободи та незаконної видачі.

2. Громадянство особи

Перевіряється, чи є особа **громадянином України**.

Відповідно до ст. 25 Конституції України громадянин України не може бути виданий іншій державі.

Пункт 1 ч. 1 ст. 589 КПК конкретизує цю заборону, прив'язуючи громадянство до **моменту прийняття рішення про видачу**.

Тому необхідно встановити юридичний факт належності особи до громадянства України, а не обмежуватися відомостями, зазначеними у запиті іноземного органу.

3. Правова підстава міжнародного співробітництва

Перевіряється:

- чи існує чинний міжнародний договір, застосовний у відносинах із запитуючою державою;
- чи охоплює він відповідну екстрадиційну ситуацію;
- які заяви, застереження та додаткові протоколи підлягають застосуванню;
- чи можливе співробітництво на засадах взаємності за відсутності договору.

При цьому застосовується передбачене КПК співвідношення міжнародного договору, національного процесуального закону та принципу взаємності.

4. Додержання вимог щодо екстрадиційності правопорушення

Необхідно встановити, чи відповідає запит вимогам щодо виду і тяжкості кримінального правопорушення та покарання.

За ст. 573 КПК для видачі з метою кримінального переслідування максимальний строк позбавлення волі, передбачений законом України хоча б за один зі злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, повинен становити **не менше одного року**.

Для видачі з метою виконання вироку невідбутий строк позбавлення волі повинен становити **не менше чотирьох місяців**.

Також перевіряються спеціальні умови відповідного міжнародного договору.

5. Подвійна кримінальність

У випадках, передбачених застосовним міжнародно-правовим режимом, перевіряється, чи визнається відповідне діяння кримінально караним за законодавством обох держав.

Водночас **тотожність назв кримінальних правопорушень або номерів статей кримінальних законів не вимагається**.

Значення має кримінально-правова оцінка сутності описаного діяння.

6. Строки давності

За п. 3 ч. 1 ст. 589 КПК у видачі відмовляється, якщо:

«закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу».

Тому перевіряється можливість здійснення кримінального переслідування або виконання вироку з урахуванням строків давності.

Додаткові правила можуть установлюватися відповідним міжнародним договором.

7. Міжнародний захист особи

Необхідно з'ясувати, чи має особа:

- статус біженця;
- статус особи, яка потребує додаткового захисту;
- тимчасовий захист в Україні.

Також перевіряється, чи подала особа заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та чи триває оскарження рішення щодо відповідного статусу.

Відповідно до ч. 4 ст. 590 КПК рішення про екстрадицію **не може бути прийняте до остаточного розгляду такої заяви**.

При цьому інформація про відповідні заяви та їх оскарження не повинна передаватися державі, яка запитує видачу.

8. Ризик політичного або дискримінаційного переслідування

Перевіряється, чи не використовується екстрадиційний запит для переслідування особи з політичних, релігійних, етнічних чи інших заборонених мотивів.

Зокрема, ст. 3 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року передбачає відповідні обмеження щодо політичних правопорушень та переслідування, обумовленого забороненими мотивами.

При цьому обставини політичного переслідування повинні оцінюватися **індивідуально**, а не лише на підставі загальної політичної ситуації у запитуючій державі.

9. Реальний ризик катувань або нелюдського поводження

Особливе значення має перевірка того, чи існують серйозні підстави вважати, що після видачі особа зазнає реального ризику:

- катувань;
- нелюдського поводження або покарання;
- поводження чи покарання, що принижує людську гідність.

Відповідна гарантія випливає зі **ст. 3 Європейської конвенції з прав людини** та практики ЄСПЛ.

Заборона передачі особи за наявності такого ризику має абсолютний характер.

Відсутність статусу біженця не звільняє органи України від необхідності оцінити реальний ризик порушення ст. 3 ЄКПЛ.

За необхідності враховуються умови тримання під вартою, стан здоров'я особи, характер загроз та інші індивідуальні обставини.

10. Інші підстави для відмови

Перевіряються також інші обставини, передбачені ст. 589 КПК і міжнародним договором.

Зокрема:

- чи надано запитуючою державою необхідні додаткові матеріали;
- чи не суперечить видача міжнародним зобов'язанням України;
- чи існують обґрунтовані підстави вважати, що видача суперечить інтересам національної безпеки України;
- чи існують інші спеціальні договірні підстави для відмови.

Детальна класифікація підстав відмови розглядатиметься у питанні **12.6.8**.

Надання додаткових матеріалів іноземною державою

Якщо поданих документів недостатньо для прийняття законного рішення, центральний орган України може вимагати додаткові матеріали або відомості.

Це необхідно, зокрема, коли неможливо встановити:

- особу, щодо якої запитується видача;
- зміст кримінального обвинувачення;

- відповідну правову кваліфікацію;
- відомості про строки давності;
- інші юридично значущі обставини.

Відповідно до **п. 4 ч. 1 ст. 589 КПК України**, ненадання компетентним органом іноземної держави на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливо прийняти рішення, є підставою для відмови у видачі.

Отже, **неповнота матеріалів не завжди означає негайну відмову**, оскільки необхідні відомості можуть бути запитані додатково.

Межі перевірки обґрунтованості обвинувачення

Екстрадиційна перевірка не є самостійним досудовим розслідуванням інкримінованого особі кримінального правопорушення.

Її предметом є **допустимість видачі**, а не доведення обставин обвинувачення за правилами кримінального процесу України.

Тому під час перевірки не вирішуються питання:

- чи вчинила особа інкриміноване їй кримінальне правопорушення;
- чи є достовірними всі докази іноземної сторони;
- чи достатня сукупність доказів для ухвалення обвинувального вироку;
- яке покарання повинно бути призначене особі.

Такі питання належать до компетенції органів кримінальної юстиції держави, яка запитує видачу.

Однак **заборона оцінювати винуватість не означає заборони перевіряти юридичні передумови екстрадиції**.

Українські компетентні органи повинні з'ясувати, зокрема:

- чи існує належне процесуальне рішення іноземного органу;
- чи достатньо конкретизоване діяння, у зв'язку з яким запитується видача;
- чи відповідає його правова характеристика умовам екстрадиції;
- чи не існує законних перешкод для передачі особи.

Отже, необхідно розрізняти **перевірку юридичних підстав видачі** та **оцінювання доказів винуватості**.

Межі судового контролю під час екстрадиційної процедури

Відповідні обмеження підтверджуються спеціальними положеннями КПК щодо судового контролю.

За **ч. 8 ст. 584 КПК України** при розгляді клопотання про екстрадиційний арешт:

«слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу».

Аналогічне обмеження передбачене **ч. 4 ст. 591 КПК України** під час судового розгляду скарги на рішення про видачу.

Важливо розмежовувати:

- екстрадиційну перевірку за **ст. 587 КПК**;
- розгляд клопотання про екстрадиційний арешт за **ст. 584 КПК**;

- судове оскарження рішення про видачу за **ст. 591 КПК**.

Це різні процесуальні процедури, хоча всі вони не передбачають вирішення питання про винуватість особи по суті.

Права особи під час екстрадиційної перевірки

Права особи, щодо якої розглядається питання про видачу, закріплені у **ст. 581 КПК України**.

Особа має право, зокрема:

- знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням запитується її видача;
- мати захисника та конфіденційно спілкуватися з ним;
- ознайомлюватися із запитом про екстрадицію або отримувати його копію;
- брати участь у судовому розгляді питань, пов'язаних із триманням під вартою та видачею;
- оскаржувати рішення про тримання під вартою та задоволення запиту;
- висловлювати свою думку щодо запиту;
- користуватися допомогою перекладача.

Під час перевірки повинні враховуватися належно заявлені особою та її захисником обставини, які можуть перешкоджати видачі.

Зокрема, це можуть бути доводи про українське громадянство, міжнародний захист, ризик катувань або інші законні перешкоди.

Екстрадиційна перевірка та екстрадиційний арешт

Екстрадиційна перевірка і екстрадиційний арешт мають різне процесуальне призначення.

Екстрадиційна перевірка – встановлення юридичних обставин, які можуть перешкоджати видачі.

Екстрадиційний арешт – запобіжний захід у вигляді тримання особи під вартою з метою забезпечення її можливої видачі.

Отже:

- проведення перевірки не означає автоматичного застосування арешту;
- застосування екстрадиційного арешту не доводить відсутності перешкод для видачі;
- продовження строку перевірки не є автоматичною підставою продовження тримання під вартою;
- закінчення перевірки не означає автоматичної фактичної передачі особи.

Строки та судовий контроль за екстрадиційним арештом регулюються окремо **ст. 584 КПК України**.

Завершення перевірки та рішення центрального органу

За ч. 3 ст. 587 КПК результати екстрадиційної перевірки оформлюються матеріалами та висновком, які направляються відповідному центральному органу.

Відповідно до **ч. 1 ст. 590 КПК України**:

«Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки центральний орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі».

Рішення приймає керівник центрального органу або уповноважена ним особа.

За загальною процедурою після прийняття рішення центральний орган повідомляє компетентний орган іноземної держави та особу, щодо якої рішення прийняте.

У разі рішення про видачу особі вручається його копія. Вона має право на судове оскарження за ст. 591 КПК.

Отже, **висновок екстрадиційної перевірки не замінює рішення центрального органу про видачу**.

Спрощена екстрадиція та екстрадиційна перевірка

За **ст. 588 КПК України** екстрадиція може здійснюватися у спрощеному порядку за наявності згоди особи, затвердженої слідчим суддею.

Спрощений порядок має спеціальні правила і не повинен ототожнюватися із загальною процедурою, передбаченою ст. 587 і 590 КПК.

Згода особи не означає автоматичного обов'язку видати її іншій державі. Центральний орган повинен діяти в межах установлених законом повноважень та враховувати відповідні перешкоди для видачі.

Важливо, що **спрощена екстрадиція не є окремим способом встановлення винуватості особи**.

Практичний алгоритм екстрадиційної перевірки

1. **Надходить запит іноземної держави** про видачу особи.
2. **Центральний орган України** визначає порядок проведення екстрадиційної перевірки.
3. Перевірку проводить центральний орган або за його дорученням чи зверненням **відповідна обласна прокуратура**.
4. Установлюються **особа та її громадянство**.
5. Перевіряються **міжнародно-правові та кримінально-правові умови видачі**.
6. Досліджуються можливі **підстави відмови** за ст. 589 КПК і міжнародним договором.
7. Перевіряються статус міжнародного захисту, відповідні заяви та **ризики порушення прав людини**.
8. За потреби запитуються **додаткові матеріали**.
9. У строк **60 днів**, який може бути продовжений центральним органом, формується висновок.
10. Матеріали і висновок передаються **центральному органу України** для прийняття рішення.

Типові помилки

- Екстрадиційна перевірка **не є перевіркою винуватості особи**.
- Її визначення міститься в **п. 8 ч. 1 ст. 541 КПК**, а порядок – у **ст. 587 КПК**.

- Перевірку проводить центральний орган України або за його дорученням чи зверненням **обласна прокуратура**.
- Обласна прокуратура, яка проводила перевірку, **не ухвалює самостійно остаточного рішення про екстрадицію**.
- Загальний строк перевірки – **60 днів**.
- Цей строк може бути продовжений **центральним органом України**.
- Строк перевірки **не тотожний** строку тимчасового або екстрадиційного арешту.
- Перевіряється громадянство України **на момент прийняття рішення про видачу**.
- Перевіряються строки давності, міжнародні договори та інші юридичні перешкоди.
- Відсутність статусу біженця не усуває необхідності перевірити **реальний ризик катувань**.
- Подання заяви про міжнародний захист може перешкоджати **прийняттю рішення про видачу до остаточного розгляду заяви**.
- Ненадання необхідних додаткових матеріалів іноземною державою може бути **підставою для відмови**.
- Екстрадиційна перевірка не передбачає повторного дослідження всіх доказів іноземного обвинувачення за правилами судового розгляду в Україні.
- **Висновок перевірки ≠ рішення про видачу**.
- Остаточне рішення за загальною процедурою приймає **центральний орган України**.
- Особа має право на захист і судове оскарження рішення про видачу.

Короткий підсумок

Екстрадиційна перевірка є процедурою встановлення обставин, що можуть перешкоджати видачі особи іноземній державі. За ст. 587 КПК її проводить **центральний орган України або за його дорученням чи зверненням відповідна обласна прокуратура**. Загальний строк становить **60 днів** і може бути продовжений центральним органом.

Предметом перевірки є **законність і допустимість екстрадиції**, зокрема громадянство особи, правові підстави видачі, строки давності, міжнародний захист, ризики порушення прав людини та інші підстави відмови. Водночас орган, який проводить перевірку, **не встановлює винуватості особи та не здійснює повторного судового розгляду іноземного обвинувачення**.

Результати перевірки оформлюються **висновком**, який разом із матеріалами передається центральному органу України. Саме центральний орган відповідно до ст. 590 КПК приймає рішення про **видачу або відмову у видачі**.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Ст. 541 КПК: екстрадиційна перевірка = пошук юридичних перешкод для видачі.

Ст. 587 КПК: центральний орган / обласна прокуратура → **60 днів** → висновок.

Ст. 589 КПК: підстави відмови.

Ст. 590 КПК: висновок перевірки → рішення центрального органу.

Головне розмежування: перевірка **допустимості видачі**, а не **доведення винуватості**.

Тимчасовий арешт особи: підстави, строк, порядок застосування та припинення

Поняття та призначення тимчасового арешту

Тимчасовий арешт – передбачений кримінальним процесуальним законодавством захід тимчасового тримання під вартою особи, затриманої у зв'язку з її розшуком іноземною державою, який застосовується до надходження офіційного запиту про видачу особи (екстрадицію).

Порядок застосування тимчасового арешту встановлений **ст. 583 КПК України**. Взаємопов'язані положення містяться у ст. 581–582, 584, 586 КПК, а також у відповідних міжнародних договорах України.

Основне призначення тимчасового арешту полягає в забезпеченні можливості подальшої екстрадиції особи, коли іноземна держава ще не направила повного запиту про її видачу.

Тимчасовий арешт має **забезпечувальний, а не каральний характер**. Він не є кримінальним покаранням і не означає встановлення винуватості особи.

Необхідно розрізняти:

- **Затримання особи** – короткострокове обмеження свободи уповноваженою службовою особою за правилами ст. 582 КПК.
- **Тимчасовий арешт** – тримання під вартою на підставі ухвали слідчого судді до надходження запиту про екстрадицію.
- **Екстрадиційний арешт** – тримання під вартою для забезпечення видачі після надходження відповідного запиту або у випадках, спеціально передбачених КПК.

Отже, тимчасовий арешт є одним із механізмів забезпечення екстрадиції, але має власні підстави та строки.

Підстави застосування тимчасового арешту

Відповідно до **ч. 1 ст. 583 КПК України**:

«До затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України, застосовується тимчасовий арешт до сорока діб або інший встановлений відповідним міжнародним договором України строк до надходження запиту про її видачу».

Для застосування цього заходу необхідна сукупність таких передумов:

- особа затримана на території України у зв'язку з розшуком компетентними органами іноземної держави;
- існують передбачені законом підстави для здійснення екстрадиційної процедури;
- офіційний запит про видачу ще не надійшов;
- прокурор звернувся з належним клопотанням;
- слідчий суддя встановив підстави для застосування тимчасового арешту.

При цьому **міжнародний розшук сам по собі не замінює судового рішення про тимчасовий арешт**.

Також тимчасовий арешт не повинен застосовуватися, якщо встановлені обставини, які виключають видачу особи.

Затримання особи до застосування тимчасового арешту

Відповідно до **ст. 582 КПК України** затримання особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку з учиненням кримінального правопорушення, здійснюється уповноваженою службовою особою.

Про затримання **негайно повідомляється прокурор**, у межах територіальної юрисдикції якого воно здійснене.

До повідомлення додається копія протоколу затримання. Повідомлення повинно містити відомості щодо підстав і мотивів затримання.

Прокурор:

- перевіряє законність затримання;
- невідкладно інформує відповідну обласну прокуратуру.

За **ч. 4 ст. 582 КПК** відповідна обласна прокуратура протягом **60 годин із моменту затримання** повідомляє центральний орган України, який протягом **трьох днів** інформує компетентний орган іноземної держави.

У разі затримання громадянина іноземної держави відповідна обласна прокуратура також повідомляє Міністерство закордонних справ України.

Граничний строк доставлення затриманої особи до слідчого судді

За **п. 1 ч. 6 ст. 582 КПК України**:

Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом шістдесяти годин із моменту затримання її не доставлено до слідчого судді для розгляду клопотання про обрання тимчасового або екстрадиційного арешту.

Отже, **60 годин** – це строк, протягом якого особа повинна бути доставлена до слідчого судді.

Він не є строком тимчасового арешту.

Крім того, за п. 2 ч. 6 ст. 582 КПК затримана особа підлягає негайному звільненню, якщо встановлено обставини, за наявності яких видача не здійснюється.

Хто звертається з клопотанням про тимчасовий арешт

Відповідно до **ч. 3 ст. 583 КПК України**:

«Прокурор звертається до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання, із клопотанням про застосування тимчасового арешту».

Отже:

- суб'єкт звернення – **прокурор**;
- суб'єкт вирішення питання – **слідчий суддя**;
- територіальна юрисдикція визначається **місцем затримання особи**.

Не можна ототожнювати повноваження прокурора щодо звернення з клопотанням із повноваженнями слідчого судді щодо застосування арешту.

Документи, що додаються до клопотання

Частина 4 ст. 583 КПК установлює спеціальний перелік документів.

До клопотання прокурора додаються:

1. **Протокол затримання особи** з відміткою про роз'яснення їй права надати згоду на видачу для застосування спрощеної процедури екстрадиції, а також права

відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності.

2. **Документи, що містять дані про вчинення особою злочину на території іноземної держави та обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави.**

3. **Документи, що підтверджують особу затриманого.**

4. **Письмова заява особи про згоду на видачу**, у якій може міститися відмова від застосування правила спеціальності, – якщо така заява наявна.

Отже, письмова заява про згоду на екстрадицію **не є обов'язковим документом для кожного клопотання**. Вона додається лише за її наявності.

Водночас документи щодо іноземного кримінального переслідування та ідентифікації затриманого мають істотне значення для перевірки підстав арешту.

Строк розгляду клопотання слідчим суддею

За **ч. 5 ст. 583 КПК України**:

«Клопотання має бути розглянуто слідчим суддею у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи».

Отже, строк судового розгляду – **не пізніше 72 годин із моменту затримання**.

Важливо розмежовувати:

- **60 годин** – доставлення затриманої особи до слідчого судді;
- **72 години** – граничний строк розгляду клопотання;
- **40 діб** – загальний максимальний строк тимчасового арешту, якщо міжнародний договір не встановлює інше.

Ці строки мають різне процесуальне призначення.

Порядок розгляду клопотання

Відповідно до **ч. 6 ст. 583 КПК України**, під час розгляду клопотання слідчий суддя:

- встановлює особу затриманого;
- пропонує особі зробити заяву;
- роз'яснює право надати згоду на видачу у спрощеному порядку;
- роз'яснює право відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності;
- з'ясовує бажання особи скористатися відповідними правами;
- перевіряє добровільність згоди та усвідомлення її правових наслідків;
- перевіряє наявність необхідних документів;
- заслуховує думку прокурора та інших учасників.

Судовий розгляд повинен відповідати вимогам забезпечення права особи на захист, користування допомогою перекладача та інших процесуальних гарантій.

При цьому слідчий суддя **не вирішує питання винуватості особи у кримінальному правопорушенні, у зв'язку з яким її розшукує іноземна держава**.

Предмет судового розгляду – законність і наявність підстав для застосування тимчасового арешту.

Рішення слідчого судді

За результатами розгляду слідчий суддя може постановити ухвалу про:

- **застосування тимчасового арешту**;
- **відмову в застосуванні тимчасового арешту**, якщо підстав для нього немає;
- **затвердження згоди особи на видачу та застосування екстрадиційного арешту**;
- **затвердження згоди на видачу і відмови від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту**;
- **застосування тимчасового арешту з одночасною відмовою в затвердженні згоди на видачу**.

Отже, чинна редакція ст. 583 КПК передбачає ширший перелік можливих рішень, ніж лише застосування або відмова в застосуванні тимчасового арешту.

Це пов'язано із законодавчим регулюванням **спрощеної процедури екстрадиції**.

Строк тимчасового арешту

Загальний максимальний строк тимчасового арешту за **ч. 1 ст. 583 КПК України** становить:

до 40 діб.

Водночас міжнародний договір України може встановлювати **інший строк**.

Тому перед застосуванням тимчасового арешту необхідно перевірити:

- чи існує міжнародний договір із запитуючою державою;
- які строки ним передбачені;
- чи застосовуються відповідні протоколи, заяви або застереження.

Не можна вважати 40 діб універсальним строком за всіма міжнародними договорами.

Наприклад, **ст. 16 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року** встановлює спеціальні правила тимчасового арешту: особа може бути звільнена, якщо протягом 18 днів після арешту запит і документи не надійшли; у будь-якому разі тимчасовий арешт у межах цього конвенційного правила не може перевищувати 40 днів.

Отже, в конкретній справі потрібно застосовувати **належний договірний режим**, а не механічно керуватися лише числом 40.

Правова природа 40-денного строку

Строк тимчасового арешту обмежує можливість тримання особи під вартою **до надходження належного екстрадиційного запиту**.

Це означає, що він не може використовуватися як додатковий строк для проведення екстрадиційної перевірки після одержання запиту.

Також закінчення строку тимчасового арешту не означає, що особа визнана невинуватою або що іноземна держава втратила право вимагати її видачу.

Правовим наслідком є **припинення конкретного заходу тримання під вартою**, якщо законні підстави для його подальшого застосування відсутні.

Ненадходження запиту про екстрадицію

За **ч. 2 ст. 583 КПК України**:

«У разі якщо максимальний строк тимчасового арешту, передбачений частиною першою цієї статті, закінчився, а запит про видачу цієї особи не надійшов, особа підлягає негайному звільненню з-під арешту».

Отже, якщо до закінчення відповідного максимального строку запит про видачу не надійшов, особу необхідно **негайно звільнити**.

Продовжувати тимчасовий арешт лише з мотивів очікування майбутнього запиту за межами допустимого строку не можна.

Надходження запиту до закінчення тимчасового арешту

Якщо іноземна держава направила запит про видачу до закінчення строку тимчасового арешту, виникає підстава для вирішення питання про застосування **екстрадиційного арешту** за ст. 584 КПК.

Відповідно до **ч. 10 ст. 583 КПК України**:

«У разі надходження запиту про видачу особи (екстрадицію) до закінчення строку тимчасового арешту ухвала слідчого судді про застосування тимчасового арешту втрачає юридичну силу з моменту винесення слідчим суддею ухвали про застосування екстрадиційного арешту щодо цієї особи».

Отже:

тимчасовий арешт → надходження запиту → судове вирішення питання про екстрадиційний арешт.

При цьому тимчасовий арешт **не перетворюється на екстрадиційний автоматично**. Для цього необхідне відповідне рішення слідчого судді.

Чи можливо застосувати екстрадиційний арешт після звільнення особи

Так.

За **ч. 9 ст. 583 КПК України** звільнення особи з-під тимчасового арешту через несвоєчасне надходження запиту:

«не перешкоджає застосуванню до неї екстрадиційного арешту в разі отримання в подальшому такого запиту».

Отже, якщо особу звільнили після закінчення максимального строку тимчасового арешту, а належний запит про екстрадицію надійшов пізніше, компетентні органи можуть ініціювати застосування екстрадиційного арешту за встановленою законом процедурою.

Водночас пізніше надходження запиту **не робить законним попереднє тримання під вартою понад допустимий строк**.

Припинення тимчасового арешту за іншими підставами

Загальні підстави припинення тимчасового арешту передбачені **ст. 586 КПК України**.

Тимчасовий арешт або відповідний запобіжний захід припиняється, якщо:

1. Центральний орган України не отримав запит про видачу в строки, передбачені міжнародним договором України.
2. Під час екстрадиційної перевірки встановлені обставини, за наявності яких видача особи не здійснюється.
3. Компетентний орган іноземної держави відмовився вимагати видачу особи.

4. Центральний орган України прийняв рішення про відмову у видачі.

Таким чином, тимчасовий арешт припиняється не лише після закінчення строку очікування запиту, а й у разі зникнення правових передумов для екстрадиції.

Хто скасовує тимчасовий арешт

Відповідно до **ч. 2 ст. 586 КПК України** скасування тимчасового арешту здійснює:

- керівник відповідної обласної прокуратури;
- його перший заступник;
- або заступник,

за дорученням чи зверненням центрального органу України, а у випадку встановлення обставин, що виключають видачу, – **за погодженням із відповідним центральним органом України**.

Копія постанови про скасування надсилається:

- уповноваженій службовій особі місця ув'язнення;
- слідчому судді, який постановив ухвалу про застосування відповідного заходу;
- у передбачених законом випадках – особі, щодо якої застосовувався запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою.

Отже, необхідно розрізняти **судове рішення про застосування тимчасового арешту** та спеціальну процедуру **його припинення за ст. 586 КПК України**.

Спрощена екстрадиція за згодою особи

Стаття 583 КПК передбачає особливий порядок, якщо затримана особа погоджується на видачу.

Особа має право:

- надати письмову згоду на видачу;
- окремо відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності.

Ці рішення не є тотожними.

Згода на видачу означає згоду особи на застосування спрощеного порядку екстрадиції.

Відмова від правила спеціальності означає окрему згоду на незастосування відповідного обмеження щодо кримінальної відповідальності після передачі у встановлених законом межах.

Відповідно до **ч. 8 ст. 583 КПК України** особа, щодо якої застосовано тимчасовий арешт, може до надходження запиту про її видачу подати слідчому судді письмову заяву про згоду на екстрадицію.

Така заява розглядається **невідкладно** за участю:

- прокурора;
- особи, яка подала заяву;
- її захисника;
- за потреби – перекладача.

У разі затвердження згоди слідчий суддя вирішує питання про застосування **екстрадиційного арешту** відповідно до спеціальних правил КПК.

Отже, спрощена процедура може вплинути на характер подальшого тримання під вартою, але не скасовує необхідності забезпечення добровільності згоди та її судової перевірки.

Оскарження ухвали про тимчасовий арешт

За **ч. 7 ст. 583 КПК України** ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку:

- особою, щодо якої застосовано тимчасовий арешт;
- її захисником;
- законним представником;
- прокурором.

Однак закон передбачає спеціальні винятки.

Не підлягають апеляційному оскарженню ухвали слідчого судді про:

- затвердження згоди особи на видачу та застосування екстрадиційного арешту;
- затвердження згоди на видачу, відмови від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту.

Таким чином, не можна стверджувати, що **будь-яка ухвала за результатами розгляду питання відповідно до ст. 583 КПК підлягає апеляційному оскарженню**.

Додаткові гарантії захисту прав дитини

Частина 11 ст. 583 КПК передбачає спеціальну гарантію для випадків, коли на утриманні особи, щодо якої вирішується питання про тимчасовий арешт, перебуває дитина, яка залишається без батьківського піклування.

У такому випадку слідчий суддя зобов'язує прокурора **негайно повідомити**:

- уповноважений підрозділ органів Національної поліції;
- орган опіки та піклування за місцем перебування дитини.

Мета повідомлення – забезпечення невідкладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини.

Про цей обов'язок зазначається в ухвалі слідчого судді.

Ця гарантія свідчить, що застосування тимчасового арешту повинно враховувати не лише необхідність екстрадиції, а й захист прав інших осіб, насамперед дітей.

Тимчасовий та екстрадиційний арешт: основні відмінності

Критерій	**Тимчасовий арешт**	**Екстрадиційний арешт**
Основна норма	Ст. 583 КПК	Ст. 584 КПК
Мета	Забезпечення можливості екстрадиції до надходження запиту	Забезпечення видачі та фактичної передачі особи
Загальна передумова	Особу затримано, запит ще не надійшов	Запит про видачу отримано; також спеціальні випадки спрощеної екстрадиції
Строк	До 40 діб або інший строк за міжнародним договором	До вирішення питання про видачу та передачу, але не більш як 12 місяців
Хто застосовує	Слідчий суддя	Слідчий суддя

Зв'язок із запитом	Очікування належного запиту	Наявність запиту або спеціальна процедура за згодою особи

Ці заходи мають спільну забезпечувальну мету, але відрізняються юридичними підставами, строками та стадією екстрадиційної процедури.

Практичний алгоритм застосування тимчасового арешту

1. **Особа затримана** на території України у зв'язку з розшуком іноземною державою.
2. **Прокурора негайно повідомлено** про затримання.
3. Перевіряються законність затримання та наявність обставин, які виключають видачу.
4. **Прокурор звертається з клопотанням** до слідчого судді за місцем затримання.
5. До клопотання додаються документи, передбачені **ч. 4 ст. 583 КПК**.
6. Затриману особу доставляють до слідчого судді **протягом 60 годин**.
7. Слідчий суддя розглядає клопотання **не пізніше 72 годин із моменту затримання**.
8. За наявності підстав застосовується тимчасовий арешт **до 40 діб або на інший строк за міжнародним договором**.
9. Якщо належний екстрадиційний запит надійшов – вирішується питання про **екстрадиційний арешт**.
10. Якщо максимальний строк закінчився, а запит не надійшов, – особа **негайно звільняється**.

Типові помилки

- Тимчасовий арешт застосовується **до надходження запиту про екстрадицію**, а не для забезпечення фактичної передачі після завершення перевірки.
- Сам факт міжнародного розшуку **не замінює ухвалу слідчого судді**.
- Клопотання подає **прокурор**, а рішення приймає **слідчий суддя**.
- Компетентний слідчий суддя визначається за **місцем затримання особи**.
- До клопотання обов'язково додаються передбачені ст. 583 документи; письмова згода особи додається **лише за її наявності**.
- **60 годин** – граничний строк доставлення особи до слідчого судді.
- **72 години** – граничний строк розгляду клопотання від моменту затримання.
- **40 діб** – загальний максимальний строк тимчасового арешту, якщо інше не встановлено міжнародним договором.
- Не можна плутати строк тимчасового арешту зі **строком екстрадиційної перевірки – 60 днів**.
- Міжнародний договір може встановлювати **інший строк тимчасового арешту**.
- Закінчення максимального строку за відсутності запиту означає **негайне звільнення особи**.

- Звільнення через несвоєчасне надходження запиту **не виключає подальшого застосування екстрадиційного арешту**, якщо запит згодом надійде.
- Тимчасовий арешт **не перетворюється автоматично** на екстрадиційний.
- Припинення тимчасового арешту регулюється також **ст. 586 КПК України**.
- Згода особи на спрощену видачу і відмова від правила спеціальності – **різні процесуальні волевиявлення**.
- Ухвали про затвердження згоди на видачу з одночасним застосуванням екстрадиційного арешту у випадках, передбачених ч. 7 ст. 583 КПК, **не оскаржуються в апеляційному порядку**.
- Тимчасовий арешт **не є встановленням винуватості особи**.

Короткий підсумок

Тимчасовий арешт застосовується за ст. 583 КПК України для забезпечення можливої екстрадиції особи **до надходження офіційного запиту про її видачу**. Клопотання подає прокурор, а рішення ухвалює слідчий суддя. Особа повинна бути доставлена до слідчого судді протягом **60 годин**, а клопотання розглядається не пізніше **72 годин із моменту затримання**.

Загальний максимальний строк тимчасового арешту становить **40 діб**, якщо інший строк не передбачений міжнародним договором України. Якщо до закінчення допустимого строку запит про екстрадицію не надійшов, особа підлягає **негайному звільненню**. Водночас подальше надходження запиту може бути підставою для нового звернення щодо застосування екстрадиційного арешту.

Тимчасовий арешт не є кримінальним покаранням, не підтверджує винуватості особи та **не замінює екстрадиційного арешту**. Його застосування і припинення повинні відповідати спеціальним правилам КПК та чинного міжнародного договору.

Екстрадиційний арешт: підстави, строк, періодичний судовий контроль, зміна або скасування

Поняття та призначення екстрадиційного арешту

Екстрадиційний арешт – спеціальний запобіжний захід у вигляді тримання особи під вартою, який застосовується за рішенням слідчого судді для забезпечення її можливої видачі іноземній державі та фактичної передачі відповідно до встановленої законом процедури.

Основне правове регулювання міститься у **ст. 584 КПК України**. Додатково застосовуються положення ст. 581, 583, 585–586 КПК України та відповідного міжнародного договору.

Екстрадиційний арешт має **забезпечувальний, а не каральний характер**. Його призначення – гарантувати можливість виконання майбутнього рішення про видачу особи, зокрема запобігти її ухиленню від екстрадиційної процедури.

Цей захід:

- не є кримінальним покаранням;
- не підтверджує винуватості особи;
- не означає остаточного рішення про екстрадицію;
- застосовується лише за наявності законних підстав;
- підлягає періодичному судовому контролю.

Підстави застосування екстрадиційного арешту

Відповідно до **ч. 1 ст. 584 КПК України**:

«Після надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи за дорученням або зверненням центрального органу України прокурор звертається з клопотанням про її екстрадиційний арешт до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою».

Отже, загальними передумовами застосування екстрадиційного арешту є:

1. Надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи.
2. Наявність доручення або звернення відповідного центрального органу України.
3. Звернення прокурора з клопотанням до слідчого судді.
4. Встановлення слідчим суддею передбачених законом підстав для застосування екстрадиційного арешту.

При цьому **сам факт надходження іноземного запиту не означає автоматичного взяття особи під варту**.

Необхідним є відповідне судове рішення.

Винятки із загального порядку пов'язані зі **спрощеною процедурою екстрадиції**, коли особа добровільно погоджується на видачу. За передбачених ст. 583 КПК умов екстрадиційний арешт може бути застосований ще до надходження повного запиту про видачу.

Компетентний орган і суб'єкт звернення

Клопотання про застосування екстрадиційного арешту подає **прокурор**.

Однак прокурор діє не самостійно, а **за дорученням або зверненням центрального органу України**.

Центральними органами відповідно до ст. 574 КПК є:

- **Офіс Генерального прокурора** – щодо екстрадиції на стадії досудового розслідування;
- **Міністерство юстиції України** – щодо видачі під час судового провадження або виконання вироку.

Рішення про застосування екстрадиційного арешту приймає **слідчий суддя**.

Відповідно до ч. 1 ст. 584 КПК територіальна підсудність визначається **місцем тримання особи під вартою**.

Це необхідно відрізняти від тимчасового арешту за ст. 583 КПК, щодо якого прокурор звертається до слідчого судді **за місцем затримання особи**.

Документи, що додаються до клопотання

Відповідно до **ч. 2 ст. 584 КПК України** разом із клопотанням прокурора слідчому судді подаються:

1. **Копія запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи**, засвідчена центральним органом України.
2. **Документи про громадянство особи**.
3. **Наявні матеріали екстрадиційної перевірки**.

Цей перелік слід відрізняти від документів, які додаються до клопотання про тимчасовий арешт за ст. 583 КПК.

Особливе значення мають **документи про громадянство**, оскільки громадянин України відповідно до ст. 25 Конституції України не може бути виданий іншій державі.

Вимоги до перекладу

Відповідно до **ч. 3 ст. 584 КПК України**:

«Матеріали, що подаються слідчому судді, мають бути перекладені державною мовою або іншою мовою, передбаченою міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України».

Якщо особа не володіє державною мовою, відповідно до ч. 5 ст. 584 КПК їй забезпечується участь перекладача.

Отже, переклад має значення для:

- належного судового розгляду;
- реалізації права на захист;
- забезпечення розуміння особою сутності екстрадиційного запиту;
- можливості ефективно заперечувати проти застосування арешту.

Порядок судового розгляду клопотання

Відповідно до **ч. 7 ст. 584 КПК України** слідчий суддя під час розгляду клопотання:

- встановлює особу;
- перевіряє запит про видачу та наявні матеріали екстрадиційної перевірки;
- роз'яснює право надати згоду на видачу у спрощеному порядку;
- роз'яснює право відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності;
- з'ясовує бажання особи скористатися відповідними правами;
- перевіряє добровільність згоди та усвідомлення її наслідків;
- заслуховує думку прокурора та інших учасників;
- постановляє відповідну ухвалу.

Особа має право користуватися правовою допомогою захисника й перекладача.

Важливо, що **згода на спрощену екстрадицію та відмова від правила спеціальності є різними волевиявленнями**.

Особа може погодитися на видачу, але не погодитися на відмову від правила спеціальності.

Межі повноважень слідчого судді

Відповідно до **ч. 8 ст. 584 КПК України**:

«При розгляді клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу».

Отже, слідчий суддя не вирішує:

- чи вчинила особа відповідне кримінальне правопорушення;
- чи достатньо доказів для обвинувального вироку;
- чи правильно іноземний суд оцінив докази;

- яке покарання повинно бути призначене особі.

Водночас суддя перевіряє **наявність законних підстав для обмеження свободи особи у зв'язку з екстрадицією**.

Обмеження предмета судового розгляду не означає, що суддя повинен автоматично задовольняти кожне клопотання прокурора.

Види рішень слідчого судді

Відповідно до **ч. 7 ст. 584 КПК України** слідчий суддя може постановити ухвалу про:

1. **Застосування екстрадиційного арешту.**
2. **Затвердження згоди особи на видачу та застосування екстрадиційного арешту.**
3. **Затвердження згоди на видачу, відмови від застосування правила спеціальності та застосування екстрадиційного арешту.**
4. **Застосування екстрадиційного арешту з одночасною відмовою у затвердженні згоди особи на видачу.**
5. **Відмову в застосуванні екстрадиційного арешту**, якщо немає передбачених законом підстав.

Отже, слідчий суддя не обмежений лише двома варіантами – застосувати арешт або відмовити.

Закон також передбачає спеціальні рішення, пов'язані зі спрощеною екстрадицією.

Строк екстрадиційного арешту

Відповідно до **ч. 10 ст. 584 КПК України**:

«Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців».

Отже, **максимальний строк екстрадиційного арешту – 12 місяців**.

Це граничний строк застосування цього заходу, а не строк, який автоматично має бути встановлений у кожному випадку.

Тримання під вартою повинно залишатися обґрунтованим протягом усього періоду його застосування.

Важливе розмежування:

- **Тимчасовий арешт** – до 40 діб або інший строк за міжнародним договором.
- **Екстрадиційна перевірка** – 60 днів із можливістю продовження центральним органом.
- **Екстрадиційний арешт** – не більше 12 місяців.

Ці строки регулюють різні процесуальні інститути.

Обов'язковий періодичний судовий контроль

Однією з найважливіших гарантій є обов'язкова періодична перевірка законності подальшого тримання особи під вартою.

Відповідно до **ч. 11 ст. 584 КПК України**:

«У межах цього строку слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, за клопотанням прокурора не рідше одного разу на два

місяці перевіряє наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення».

Отже:

- ініціатор перевірки – **прокурор**;
- суб'єкт перевірки – **слідчий суддя**;
- періодичність – **не рідше одного разу на два місяці**.

Це обов'язковий механізм судового контролю.

Закон не дозволяє обмежитися одним первісним рішенням про екстрадиційний арешт і тримати особу під вартою протягом усього періоду без подальшої перевірки.

Перевірка за скаргою особи або її захисника

Окремий механізм передбачений **ч. 12 ст. 584 КПК України**:

«За скаргою особи, до якої застосовано екстрадиційний арешт, або її захисника чи законного представника слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, не частіше одного разу на місяць перевіряє наявність підстав для звільнення особи з-під варти».

Отже, існують **два самостійні механізми судового контролю**.

Критерій	**За клопотанням прокурора**	**За скаргою особи**
Підстава	Ч. 11 ст. 584 КПК	Ч. 12 ст. 584 КПК
Ініціатор	Прокурор	Особа, захисник, законний представник
Періодичність	Не рідше одного разу на 2 місяці	Не частіше одного разу на місяць
Предмет	Подальше тримання під вартою або звільнення	Наявність підстав для звільнення

Для ЄДКІ принципово важливо не переплутати формулювання:

- прокурор – **не рідше** одного разу на два місяці;
- особа або захисник – **не частіше** одного разу на місяць.

Це не взаємозамінні строки.

Що перевіряє слідчий суддя під час періодичного контролю

Під час перевірки необхідності подальшого тримання під вартою слід оцінити, чи зберігаються законні підстави для екстрадиційного арешту.

Зокрема, значення можуть мати:

- стан екстрадиційної процедури;
- наявність чинного запиту про видачу;
- обставини, що можуть перешкоджати екстрадиції;
- реальна необхідність подальшого тримання особи під вартою;
- можливість застосування менш суворого запобіжного заходу;
- тривалість обмеження свободи;
- дотримання встановленого законом максимального строку.

Таким чином, періодичний судовий контроль не повинен бути суто формальним підтвердженням попереднього рішення.

Можливість застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою

Екстрадиційний арешт не є безальтернативним способом забезпечення видачі.

Відповідно до **ч. 1 ст. 585 КПК України**:

«За наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення у подальшому її видачі, слідчий суддя може обрати щодо такої особи запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою (екстрадиційним арештом)».

Отже, якщо належну поведінку особи й можливість її подальшої передачі можна забезпечити без тримання під вартою, слідчий суддя може застосувати інший запобіжний захід.

Такими заходами залежно від установлених законом умов можуть бути, зокрема:

- особисте зобов'язання;
- особиста порука;
- застава;
- домашній арешт.

При цьому застосування іншого заходу повинно відповідати правилам КПК та меті забезпечення екстрадиції.

Детально цей механізм розглядатиметься у питанні **12.6.7**.

Зміна запобіжного заходу

Заміна тримання під вартою іншим запобіжним заходом можлива тоді, коли обставини справи дозволяють забезпечити участь особи в екстрадиційній процедурі без ізоляції.

Водночас відповідно до **ч. 3 ст. 585 КПК України**, якщо після обрання запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, особа порушила його умови, слідчий суддя за клопотанням прокурора має право застосувати **екстрадиційний арешт**.

Отже, можливий двосторонній процес:

Екстрадиційний арешт → менш суворий запобіжний захід, якщо забезпечення видачі можливе без тримання під вартою.

Менш суворий захід → екстрадиційний арешт, якщо особа порушує встановлені умови та існують підстави для тримання під вартою.

Підстави припинення екстрадиційного арешту

Загальні правила припинення тимчасового арешту або запобіжного заходу встановлює **ст. 586 КПК України**.

За ч. 1 цієї статті тимчасовий арешт або запобіжний захід припиняється, якщо:

1. Центральний орган України у строки, передбачені міжнародним договором, не отримав запит про видачу.
2. Під час екстрадиційної перевірки встановлено обставини, за наявності яких екстрадиція не здійснюється.
3. Компетентний орган іноземної держави відмовився вимагати видачу особи.
4. Центральний орган України прийняв рішення про відмову у видачі.

Крім того, подальше тримання під вартою не допускається після закінчення **граничного 12-місячного строку екстрадиційного арешту**.

Необхідно розрізняти:

- **скасування арешту** у зв'язку з відсутністю підстав для його застосування;
- **звільнення за рішенням слідчого судді**;
- **припинення тримання під вартою через досягнення максимального строку**;
- **фактичну передачу особи іноземній державі**.

Це різні юридичні ситуації.

Порядок скасування екстрадиційного арешту

За **ч. 2 ст. 586 КПК України** скасування тимчасового арешту або запобіжного заходу здійснюється:

- керівником відповідної обласної прокуратури;
- його першим заступником;
- або заступником

за дорученням чи зверненням центрального органу України.

Якщо під час екстрадиційної перевірки встановлено обставини, що виключають видачу, скасування здійснюється **за погодженням із відповідним центральним органом України**.

Копія постанови про скасування направляється уповноваженій службовій особі місця ув'язнення та слідчому судді, який ухвалював рішення про застосування заходу.

При цьому повноваження прокуратури щодо припинення заходу за ст. 586 не усувають передбаченого **ст. 584 КПК судового контролю**.

Повторне застосування екстрадиційного арешту

Відповідно до **ч. 13 ст. 584 КПК України**:

«Звільнення особи з-під екстрадиційного арешту слідчим суддею не перешкоджає повторному його застосуванню з метою фактичної передачі особи іноземній державі на виконання рішення про видачу, якщо інше не передбачено міжнародним договором України».

Отже, звільнення особи не завжди означає остаточне припинення можливості її арешту в межах екстрадиційної процедури.

Водночас ця норма не дозволяє обходити законодавчі обмеження строку тримання під вартою або застосовувати арешт без належних підстав.

Оскарження ухвали про екстрадиційний арешт

За **ч. 9 ст. 584 КПК України** ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку:

- особою, щодо якої застосовано екстрадиційний арешт;
- її захисником;
- законним представником;
- прокурором.

Однак закон установлює спеціальні винятки.

Не підлягають апеляційному оскарженню ухвали про:

- затвердження згоди особи на екстрадицію та застосування екстрадиційного арешту;
- затвердження згоди на екстрадицію, відмови від застосування правила спеціальності та застосування екстрадиційного арешту.

Отже, не кожна ухвала, постановлена за результатами розгляду питання відповідно до ст. 584 КПК, може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Згода особи на спрощену екстрадицію

Відповідно до **ч. 14 ст. 584 КПК України** особа, до якої застосовано екстрадиційний арешт, має право **до прийняття рішення про її видачу** подати слідчому судді письмову заяву про згоду на екстрадицію.

У заяві особа може також зазначити про відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності.

Така заява підлягає **невідкладному розгляду** за участю:

- прокурора;
- особи, яка подала заяву;
- її захисника;
- за потреби – перекладача.

Слідчий суддя перевіряє добровільність відповідного волевиявлення та усвідомлення особою правових наслідків згоди.

Отже, згода на спрощену екстрадицію не може презюмуватися з мовчання особи або самої відсутності заперечень проти видачі.

Захист прав дітей, які залишаються без батьківського піклування

Частина 15 ст. 584 КПК передбачає спеціальну гарантію захисту прав дитини.

Якщо на утриманні особи, щодо якої вирішується питання про екстрадиційний арешт, перебуває дитина, яка залишається без батьківського піклування, слідчий суддя зобов'язує прокурора **негайно повідомити**:

- уповноважений підрозділ органів Національної поліції;
- орган опіки та піклування за місцем перебування дитини.

Метою є вжиття невідкладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини.

Про це зазначається в ухвалі слідчого судді.

Практичний алгоритм застосування екстрадиційного арешту

1. Надходить **запит іноземної держави про видачу особи**.
2. Центральний орган України надає доручення або звернення щодо вирішення питання про екстрадиційний арешт.
3. **Прокурор** звертається до слідчого судді.
4. До клопотання додаються документи за **ч. 2 ст. 584 КПК**.
5. Слідчий суддя перевіряє законні підстави застосування арешту та забезпечує процесуальні права особи.
6. За наявності підстав постановляється ухвала про **екстрадиційний арешт**.

7. Тримання під вартою здійснюється до вирішення питання про видачу й фактичної передачі, але **не більше 12 місяців**.

8. За клопотанням прокурора слідчий суддя перевіряє необхідність подальшого арешту **не рідше одного разу на два місяці**.

9. За скаргою особи, захисника чи законного представника питання звільнення перевіряється **не частіше одного разу на місяць**.

10. За наявності підстав арешт може бути припинений або замінений іншим запобіжним заходом.

11. Після прийняття та набрання чинності рішенням про видачу здійснюється процедура фактичної передачі особи.

Типові помилки

- Екстрадиційний арешт регулюється **ст. 584 КПК**, а тимчасовий – ст. 583 КПК.
- Загальна передумова екстрадиційного арешту – **надходження запиту про видачу**, за винятком спеціальних випадків спрощеної екстрадиції.
- Клопотання подає **прокурор за дорученням або зверненням центрального органу України**.
- Територіальна підсудність визначається за **місцем тримання особи під вартою**.
- Надходження запиту **не означає автоматичного застосування арешту**.
- Екстрадиційний арешт **не підтверджує винуватості особи**.
- Максимальний строк – **12 місяців**.
- Строк екстрадиційної перевірки – **60 днів**, а не 12 місяців.
- Обов'язкова перевірка за клопотанням прокурора – **не рідше одного разу на два місяці**.
- Перевірка за скаргою особи або захисника – **не частіше одного разу на місяць**.
- Це **два самостійні механізми судового контролю**.
- За наявності відповідних обставин слідчий суддя може застосувати **запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою**.
- Порушення умов менш суворого заходу може бути підставою застосування екстрадиційного арешту.
- Підстави припинення передбачені, зокрема, **ст. 586 КПК**.
- Звільнення особи слідчим суддею не завжди перешкоджає **повторному застосуванню екстрадиційного арешту**.
- Деякі ухвали, пов'язані із затвердженням добровільної згоди на спрощену видачу, **не підлягають апеляційному оскарженню**.
- Згода на видачу та відмова від правила спеціальності – **різні процесуальні рішення особи**.

Короткий підсумок

Екстрадиційний арешт – спеціальний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, що застосовується слідчим суддею відповідно до **ст. 584 КПК України** для забезпечення видачі особи іноземній державі та її фактичної передачі. За загальним правилом він

застосовується після надходження відповідного запиту за клопотанням прокурора, поданим на підставі доручення або звернення центрального органу України.

Граничний строк екстрадиційного арешту становить **12 місяців**. Упродовж цього періоду обов'язково здійснюється судовий контроль: **за клопотанням прокурора – не рідше одного разу на два місяці**, а **за скаргою особи, її захисника чи законного представника – не частіше одного разу на місяць**.

Екстрадиційний арешт може бути замінений менш суворим запобіжним заходом або припинений за встановленими КПК підставами. Він не є покаранням, не підтверджує винуватості особи та не замінює остаточного рішення про екстрадицію.

Формула для запам'ятовування

Ст. 584 КПК → екстрадиційний арешт → максимум 12 місяців.

Прокурор → судовий контроль не рідше 1 разу на 2 місяці.

Особа / захисник / законний представник → скарга не частіше 1 разу на місяць.

Ст. 585 КПК → можлива альтернатива триманню під вартою.

Ст. 586 КПК → підстави припинення арешту.

Екстрадиційний арешт ≠ вирішення питання про винуватість або остаточна видача.

Запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, до особи, щодо якої вирішується питання про видачу

Поняття та призначення запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою

Запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, у межах екстрадиційної процедури – це передбачений кримінальним процесуальним законодавством захід забезпечення належної поведінки особи, щодо якої вирішується питання про видачу іноземній державі, який дозволяє запобігти її втечі та забезпечити можливість подальшої екстрадиції без застосування тримання під вартою.

Правове регулювання цього інституту міститься насамперед у **ст. 585 КПК України**, яка передбачає альтернативу екстрадиційному арешту.

Відповідно до **ч. 1 ст. 585 КПК України**:

«За наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення у подальшому її видачі, слідчий суддя може обрати щодо такої особи запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою (екстрадиційним арештом)».

Отже, **екстрадиційний арешт не є безальтернативним запобіжним заходом**. Закон допускає застосування менш суворого обмеження прав особи, якщо воно здатне забезпечити належне проведення екстрадиційної процедури.

Мета застосування альтернативного запобіжного заходу

Основна мета полягає у забезпеченні двох взаємопов'язаних результатів:

1. **Запобігання втечі особи**, щодо якої іноземна держава направила запит про видачу.
2. **Забезпечення можливості її подальшої фактичної передачі**, якщо компетентний центральний орган України ухвалить рішення про екстрадицію.

Тому застосування альтернативного заходу не означає:

- припинення екстрадиційної процедури;
- відмови у видачі;
- визнання екстрадиційного запиту необґрунтованим;
- звільнення особи від обов'язку дотримуватися встановлених судом обмежень.

Альтернативний запобіжний захід забезпечує екстрадицію, але без ізоляції особи в установі попереднього ув'язнення.

Співвідношення зі звичайними запобіжними заходами

Загальна система запобіжних заходів визначена **ст. 176 КПК України**.

До неї належать:

- особисте зобов'язання – ст. 179 КПК;
- особиста порука – ст. 180 КПК;
- застава – ст. 182 КПК;
- домашній арешт – ст. 181 КПК;
- тримання під вартою – ст. 183 КПК.

У межах ст. 585 КПК можуть розглядатися передбачені законом заходи, які не пов'язані із триманням під вартою, з урахуванням умов їх застосування та особливостей екстрадиційної процедури.

Важливо, що **ст. 585 КПК не встановлює окремого вичерпного переліку альтернативних запобіжних заходів** і не передбачає їх автоматичного застосування.

Слідчий суддя повинен визначити, чи буде конкретний захід достатнім для запобігання втечі та забезпечення видачі особи.

При цьому необхідно відрізняти загальну мету запобіжних заходів у внутрішньому кримінальному провадженні від спеціальної мети їх застосування під час екстрадиції.

У звичайному кримінальному провадженні запобіжні заходи спрямовані на забезпечення процесуальних обов'язків підозрюваного чи обвинуваченого та запобігання ризикам, передбаченим ст. 177 КПК.

У процедурі екстрадиції визначальними є ризик втечі та можливість подальшої видачі особи іноземній державі.

Суб'єкт прийняття рішення

Відповідно до **ч. 1 ст. 585 КПК України**, рішення про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, приймає **слідчий суддя**.

Отже:

- прокурор бере участь у вирішенні питання про забезпечення екстрадиції;
- центральний орган України здійснює передбачені законом повноваження щодо міжнародного співробітництва;
- **слідчий суддя вирішує питання про можливість застосування альтернативного запобіжного заходу**.

Відповідне рішення приймається з урахуванням матеріалів екстрадиційної процедури та індивідуальних обставин особи.

Наявність клопотання про екстрадиційний арешт не означає, що слідчий суддя за будь-яких умов повинен застосувати саме тримання під вартою.

Обов'язкові обставини, які враховує слідчий суддя

Частина 2 ст. 585 КПК України встановлює **чотири групи обставин**, які слідчий суддя обов'язково враховує під час вирішення питання про застосування альтернативного запобіжного заходу.

Цей перелік особливо важливий для підготовки до ЄДКІ.

1. Ухилення від правосуддя та дотримання умов попереднього звільнення

Відповідно до **п. 1 ч. 2 ст. 585 КПК України** враховуються:

«відомості про ухилення особи від правосуддя у запитуючій стороні та дотримання нею умов, на яких відбулося звільнення її з-під варти під час цього або інших кримінальних проваджень».

Отже, необхідно оцінити два взаємопов'язані аспекти:

- чи ухилялася особа від кримінального переслідування або судового розгляду в державі, яка запитує видачу;
- чи дотримувалася вона умов попереднього звільнення з-під варти.

Приклад. Якщо особа раніше порушувала встановлені судом обмеження, не з'являлася за викликом та переховувалася від компетентних органів, це може свідчити про підвищений ризик ухилення від екстрадиційної процедури.

Навпаки, належне дотримання попередніх процесуальних обов'язків може враховуватися на користь менш суворого заходу.

Важливо: **сам факт міжнародного розшуку не звільняє слідчого суддю від індивідуальної оцінки ризику втечі**.

2. Тяжкість покарання, що загрожує особі

За **п. 2 ч. 2 ст. 585 КПК України** враховується:

«тяжкість покарання, що загрожує особі в разі засудження, виходячи з обставин, встановлених під час заявленого кримінального правопорушення, положень закону України про кримінальну відповідальність і усталеної судової практики».

Цей критерій характеризує можливу мотивацію особи ухилятися від подальшої екстрадиції.

Зокрема, перспектива тривалого позбавлення волі може підвищувати ризик втечі.

Однак **тяжкість можливого покарання не є самостійною безумовною підставою для екстрадиційного арешту**.

Вона повинна оцінюватися разом з іншими обставинами, передбаченими ст. 585 КПК.

При цьому слідчий суддя не встановлює винуватості особи та не визначає покарання, яке буде призначене іноземним судом.

Йдеться про оцінювання ризику ухилення, а не про вирішення кримінального обвинувачення по суті.

3. Вік і стан здоров'я особи

Відповідно до **п. 3 ч. 2 ст. 585 КПК України** обов'язково враховуються:

«вік та стан здоров'я особи, видача якої запитується».

Це означає необхідність індивідуального оцінювання особистих обставин розшукуваної особи.

Значення можуть мати:

- неповнолітній або похилий вік;
- наявність тяжких захворювань;
- потреба в постійному лікуванні;

- обмеження рухливості;
- інші обставини, що впливають на здатність особи переховуватися та на пропорційність тримання під вартою.

Однак **похилий вік або захворювання самі по собі не означають автоматичного застосування альтернативного запобіжного заходу**.

Слідчий суддя повинен оцінити їх у сукупності з іншими обставинами.

4. Міцність соціальних зв'язків особи

За **п. 4 ч. 2 ст. 585 КПК України** враховується:

«міцність соціальних зв'язків особи, у тому числі наявність у неї родини та утриманців».

Це один із основних критеріїв оцінювання ризику втечі.

Можуть враховуватися:

- наявність сім'ї в Україні;
- постійне місце проживання;
- перебування на утриманні особи дітей або інших членів родини;
- наявність стабільних соціальних зв'язків;
- інші обставини, які об'єктивно пов'язують особу з місцем її перебування.

Приклад. Особа, яка тривалий час проживає в Україні, має сім'ю, утримує неповнолітніх дітей і раніше виконувала встановлені процесуальні обов'язки, може мати менший ризик втечі, ніж особа без постійного місця проживання, яка раніше переховувалася від правосуддя.

Проте соціальні зв'язки також не є абсолютною гарантією належної поведінки.

Оцінювання сукупності обставин

Обставини, передбачені ч. 2 ст. 585 КПК, повинні оцінюватися **в сукупності**, а не ізольовано.

Наприклад:

- тяжкість покарання може свідчити про підвищений ризик втечі;
- міцні сімейні зв'язки можуть зменшувати такий ризик;
- попередні випадки ухилення від правосуддя можуть свідчити проти застосування менш суворого заходу;
- похилий вік і тяжке захворювання можуть враховуватися при оцінці необхідності тримання під вартою.

Отже, **рішення повинно ґрунтуватися на індивідуальній оцінці можливості забезпечити екстрадицію без позбавлення особи свободи**.

Водночас ст. 585 КПК формулює саме спеціальні критерії для екстрадиційної процедури. Не можна механічно замінювати ними або доповнювати їх усіма критеріями звичайного кримінального провадження без урахування спеціального характеру екстрадиції.

Можливі альтернативні запобіжні заходи

З урахуванням положень глави 18 КПК та особливостей екстрадиційної процедури можна розглядати застосування таких заходів.

Особисте зобов'язання – покладення на особу передбачених законом процесуальних обов'язків, виконання яких має забезпечити належну поведінку.

Особиста порука – письмове зобов'язання поручителів забезпечити виконання особою покладених на неї обов'язків у передбаченому законом порядку.

Застава – внесення грошових коштів у визначеному законом порядку для забезпечення виконання особою процесуальних обов'язків.

Домашній арешт – заборона залишати житло цілодобово або у визначений період доби.

Конкретна можливість застосування відповідного заходу повинна оцінюватися з урахуванням його законодавчих умов, характеру екстрадиційного провадження та необхідності забезпечення подальшої видачі.

Стаття 585 КПК не зобов'язує слідчого суддю обирати певний конкретний альтернативний захід – вона надає право застосувати захід, здатний забезпечити мету екстрадиції.

Процесуальні обов'язки особи

Залежно від обраного запобіжного заходу та відповідного судового рішення на особу можуть покладатися процесуальні обов'язки, передбачені КПК.

Зокрема, відповідно до **ст. 194 КПК України** такі обов'язки можуть включати:

- прибувати за кожною вимогою до визначеної службової особи або суду;
- не відлучатися з відповідного населеного пункту без дозволу;
- повідомляти про зміну місця проживання;
- утримуватися від спілкування з визначеними особами;
- здати на зберігання документи, що дають право на виїзд з України та в'їзд в Україну;
- носити електронний засіб контролю.

Важливо: наведені обов'язки **не застосовуються автоматично** в кожному екстрадиційному провадженні. Їх можливість, зміст і межі визначаються відповідними положеннями КПК та судовим рішенням.

У контексті екстрадиції особливе значення мають обов'язки, спрямовані на запобігання втечі та забезпечення доступності особи для подальшої передачі.

Порушення умов альтернативного запобіжного заходу

Правові наслідки порушення прямо встановлені **ч. 3 ст. 585 КПК України**:

«У разі порушення особою, щодо якої розглядається запит про її видачу, умов обраного запобіжного заходу слідчий суддя за клопотанням прокурора має право постановити ухвалу про застосування екстрадиційного арешту для забезпечення видачі особи».

Отже, для застосування екстрадиційного арешту у зв'язку з порушенням альтернативного заходу необхідні:

1. Наявність раніше обраного запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою.
2. Порушення особою умов цього заходу.
3. Клопотання прокурора.
4. Розгляд питання слідчим суддею.
5. Постановлення ухвали про застосування екстрадиційного арешту за наявності відповідних підстав.

Порушення умов альтернативного заходу не означає автоматичного взяття особи під варту.

Частина 3 ст. 585 КПК надає слідчому судді **право**, а не встановлює безумовний обов'язок застосувати екстрадиційний арешт.

Співвідношення альтернативного заходу та екстрадиційного арешту

Ці заходи мають спільну мету – забезпечити можливість видачі особи іноземній державі, проте відрізняються ступенем втручання в особисту свободу.

Критерій	**Альтернативний запобіжний захід**	**Екстрадиційний арешт**
Основна норма	Ст. 585 КПК	Ст. 584 КПК
Характер обмеження	Без тримання під вартою	Тримання під вартою
Мета	Запобігання втечі та забезпечення видачі	Забезпечення видачі й фактичної передачі
Хто застосовує	Слідчий суддя	Слідчий суддя
Основний критерій	Достатність альтернативи для забезпечення видачі	Наявність законних підстав для тримання під вартою
Наслідки порушення умов	Можливе застосування екстрадиційного арешту	Застосовується спеціальний режим судового контролю

Таким чином, альтернативний захід і екстрадиційний арешт є **різними процесуальними способами забезпечення однієї мети**.

Згода особи на спрощену екстрадицію

Частина 4 ст. 585 КПК України передбачає спеціальне право особи, щодо якої застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою.

Така особа має право **до прийняття рішення про її видачу** подати слідчому судді письмову заяву про згоду на екстрадицію.

У заяві особа також може зазначити про **відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності**.

Ці процесуальні рішення необхідно розрізняти.

Згода на екстрадицію – волевиявлення щодо застосування спрощеного порядку видачі.

Відмова від правила спеціальності – окреме волевиявлення щодо меж можливого кримінального переслідування після видачі.

Отже, **згода на видачу сама по собі не означає автоматичної відмови від правила спеціальності**.

Порядок розгляду заяви про згоду на екстрадицію

Відповідно до ч. 4 ст. 585 КПК письмова заява про згоду на видачу підлягає **невідкладному розгляду слідчим суддею** в порядку, передбаченому ч. 7 і 8 ст. 584 КПК.

Розгляд здійснюється за участю:

- прокурора;

- особи, яка подала заяву;
- її захисника;
- за потреби – перекладача.

Слідчий суддя повинен перевірити:

- добровільність згоди;
- усвідомлення особою правових наслідків відповідного рішення;
- дотримання встановленої законом процедури.

Питання про застосування спрощеної екстрадиції остаточно вирішується в порядку, передбаченому **ст. 588 КПК України**.

Припинення альтернативного запобіжного заходу

Спеціальні підстави припинення тимчасового арешту або запобіжного заходу встановлені **ст. 586 КПК України**.

Зокрема, відповідний захід припиняється, якщо:

1. Центральний орган України у строки, передбачені міжнародним договором, не отримав запит про видачу особи.
2. Під час екстрадиційної перевірки встановлено обставини, за наявності яких видача не здійснюється.
3. Компетентний орган іноземної держави відмовився вимагати видачу.
4. Центральний орган України прийняв рішення про відмову у видачі.

Відповідно до ч. 2 ст. 586 КПК скасування заходу здійснюється керівником відповідної обласної прокуратури, його першим заступником або заступником за дорученням чи зверненням центрального органу України, а у визначеному законом випадку – за погодженням із центральним органом.

Копія постанови про скасування надсилається також особі, щодо якої застосовувався запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою.

Отже, **припинення екстрадиційної процедури або встановлення перешкод для видачі впливає на подальшу можливість застосування альтернативного запобіжного заходу**.

Практичний алгоритм вирішення питання

1. **Іноземна держава направила запит про видачу особи.**
2. У межах екстрадиційної процедури вирішується питання про необхідність застосування запобіжного заходу.
3. **Слідчий суддя оцінює**, чи можливо запобігти втечі особи та забезпечити її видачу без тримання під вартою.
4. Обов'язково враховуються **чотири групи обставин за ч. 2 ст. 585 КПК**:
    - попереднє ухилення від правосуддя та виконання умов звільнення;
    - тяжкість можливого покарання;
    - вік і стан здоров'я;
    - міцність соціальних зв'язків.
5. За наявності достатніх гарантій застосовується **запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою**.
6. Особа виконує встановлені судом процесуальні обов'язки.

7. **У разі порушення умов** прокурор може звернутися з клопотанням про застосування екстрадиційного арешту.

8. Слідчий суддя вирішує питання про застосування арешту за передбачених законом підстав.

9. За наявності підстав, визначених ст. 586 КПК, запобіжний захід припиняється.

Типові помилки

- Альтернативний запобіжний захід у межах екстрадиції регулюється **ст. 585 КПК України**.
- Екстрадиційний арешт **не є єдиним можливим заходом** забезпечення видачі.
- Альтернативний захід застосовує **слідчий суддя**, а не центральний орган України.
- Основна умова його застосування – можливість **запобігти втечі та забезпечити подальшу видачу особи**.
- Слідчий суддя обов'язково враховує **чотири групи обставин**, визначені ч. 2 ст. 585 КПК.
- Перша група – ухилення від правосуддя та дотримання попередніх умов звільнення.
- Друга група – тяжкість покарання, що загрожує особі.
- Третя група – вік і стан здоров'я.
- Четверта група – міцність соціальних зв'язків, зокрема сім'я та утриманці.
- Наявність сім'ї або тяжкого захворювання **не означає автоматичного застосування альтернативного заходу**.
- Тяжкість кримінального правопорушення також не повинна оцінюватися ізольовано від інших обставин.
- Альтернативний захід **не припиняє екстрадиційну процедуру**.
- У разі порушення його умов слідчий суддя **може**, а не зобов'язаний, застосувати екстрадиційний арешт.
- Для цього необхідне **клопотання прокурора**.
- Особа може надати письмову згоду на спрощену екстрадицію навіть тоді, коли вона **не перебуває під вартою**.
- Згода на видачу **не тотожна** відмові від правила спеціальності.
- Підстави припинення альтернативного запобіжного заходу передбачені **ст. 586 КПК України**.

Короткий підсумок

Стаття 585 КПК України передбачає можливість застосування до особи, щодо якої вирішується питання про екстрадицію, запобіжного заходу, **не пов'язаного із триманням під вартою**, якщо існують обставини, що гарантують запобігання її втечі та можливість подальшої видачі.

При вирішенні цього питання слідчий суддя обов'язково враховує **чотири групи обставин**: попереднє ухилення від правосуддя та виконання умов звільнення, тяжкість можливого покарання, вік і стан здоров'я особи, міцність її соціальних зв'язків.

Якщо особа порушує умови обраного заходу, **за клопотанням прокурора слідчий суддя може застосувати екстрадиційний арешт**. Водночас особа зберігає право

надати згоду на спрощену екстрадицію, а альтернативний запобіжний захід підлягає припиненню за наявності підстав, передбачених ст. 586 КПК.

Формула для запам'ятовування

Ст. 585 КПК → альтернатива екстрадиційному арешту.

Чотири критерії:

Ухилення → Тяжкість покарання → Вік і здоров'я → Соціальні зв'язки.

Порушення умов + клопотання прокурора → можливий екстрадиційний арешт.

Згода на видачу ≠ відмова від правила спеціальності.

Ст. 586 КПК → припинення запобіжного заходу.

Підстави для відмови у видачі особи (екстрадиції): громадянство, строки давності, подвійна кримінальність, політичне переслідування, ризик катувань та інші обов'язкові й факультативні підстави

Поняття та класифікація підстав відмови в екстрадиції

Підстави відмови у видачі особи (екстрадиції) – це передбачені національним законодавством і міжнародними договорами юридичні обставини, за наявності яких запитувана держава зобов'язана відмовити у видачі особи або має право прийняти таке рішення.

Правове регулювання відмови у видачі здійснюється насамперед **ст. 589 КПК України**, положеннями Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року, застосовними додатковими протоколами та міжнародними договорами про захист прав людини.

За юридичним характером розрізняють дві категорії підстав.

Обов'язкові (імперативні) підстави – обставини, за наявності яких компетентний орган не має правомірної можливості задовольнити запит про видачу.

Факультативні (дискреційні) підстави – обставини, за наявності яких відповідний міжнародний договір дозволяє, але не зобов'язує запитувану державу відмовити у видачі.

У ч. 1 ст. 589 КПК використано формулювання *«У видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо…»*. Отже, перелічені в цій нормі підстави мають **імперативний характер**.

Водночас міжнародний договір може передбачати додаткові підстави, зокрема такі, щодо яких рішення залежить від оцінки компетентного органу.

Обов'язкові підстави відмови за ст. 589 КПК України

Частина 1 ст. 589 КПК України встановлює сім законодавчо визначених підстав відмови (пункти 1–5, 5-1 та 6).

1. Наявність громадянства України

Відповідно до **п. 1 ч. 1 ст. 589 КПК України** у видачі відмовляється, якщо:

«особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України».

Ця підстава безпосередньо випливає з **ч. 2 ст. 25 Конституції України**, яка забороняє видачу громадянина України іншій державі.

Важливо, що громадянство визначається **на момент прийняття рішення про екстрадицію**.

Заборона діє незалежно від:

- тяжкості кримінального правопорушення;
- місця його вчинення;
- наявності міжнародного договору про видачу;
- громадянства, яке особа може мати одночасно з громадянством України.

Отже, **громадянин України не може бути виданий іншій державі**.

Відмова у видачі не виключає можливості здійснення кримінального переслідування в Україні за передбачених законом умов.

2. Відсутність покарання у виді позбавлення волі за законом України

За **п. 2 ч. 1 ст. 589 КПК України** у видачі відмовляється, якщо:

«злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України».

Ця норма пов'язана з вимогою кримінальної караності відповідного діяння та умовами екстрадиційності.

Однак необхідно розрізняти:

- **п. 2 ч. 1 ст. 589 КПК** – обов'язкову підставу відмови, коли за законом України не передбачено позбавлення волі;
- **ст. 573 КПК** – загальні порогові умови направлення та розгляду екстрадиційного запиту.

За ст. 573 КПК для видачі з метою кримінального переслідування максимальний строк позбавлення волі за відповідний злочин повинен становити **не менше одного року**, а для виконання вироку невідбутий строк позбавлення волі – **не менше чотирьох місяців**.

Отже, відсутність позбавлення волі є прямо передбаченою підставою відмови за ст. 589 КПК, але перевірка допустимості екстрадиції цим не обмежується.

3. Закінчення строків давності

Відповідно до **п. 3 ч. 1 ст. 589 КПК України** у видачі відмовляється, якщо:

«закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу».

Отже, необхідно перевіряти два види строків давності:

- строки давності притягнення до кримінальної відповідальності – **ст. 49 КК України**;
- строки давності виконання обвинувального вироку – **ст. 80 КК України**.

При цьому потрібно враховувати порядок обчислення, зупинення або переривання перебігу відповідних строків, а також категорію кримінального правопорушення.

Особливість міжнародно-договірного регулювання

Стаття 10 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року в первісній редакції передбачала неможливість видачі у випадку закінчення строків давності відповідно до законодавства запитуючої або запитуваної держави.

Однак **Четвертий додатковий протокол 2012 року** змінив цю статтю.

За новим загальним правилом ст. 10 Конвенції:

- видача не допускається, якщо строки давності закінчилися **за законодавством запитуючої держави**;
- сам по собі сплив строків давності за законом запитуваної держави загалом не є підставою для відмови;
- проте Протокол передбачає можливість відповідних застережень.

Тому в конкретній справі необхідно перевіряти, чи діє Четвертий додатковий протокол між відповідними державами і які застереження вони зробили.

Для ЄДКІ: не можна механічно застосовувати первісну редакцію ст. 10 Конвенції, не перевіривши чинний договірний режим.

4. Ненадання необхідних додаткових матеріалів

За **п. 4 ч. 1 ст. 589 КПК України** у видачі відмовляється, якщо:

«компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію)».

Це процесуальна підстава відмови.

Вона застосовується, якщо:

1. Матеріалів, що надійшли, недостатньо для прийняття рішення.
2. Центральний орган України звернувся з вимогою надати додаткові матеріали.
3. Компетентний орган іноземної держави не виконав відповідної вимоги.
4. Без запитаної інформації неможливо законно вирішити питання про видачу.

Важливо: **не кожна технічна неточність у документах автоматично зумовлює відмову**.

Вирішальним є ненадання необхідних матеріалів, без яких прийняття рішення є неможливим.

5. Суперечність видачі міжнародним зобов'язанням України

За **п. 5 ч. 1 ст. 589 КПК України** у видачі відмовляється, якщо:

«видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України».

Це підстава, що забезпечує узгодженість екстрадиції з міжнародно-правовими зобов'язаннями України.

До таких зобов'язань належать, зокрема:

- заборона катувань;
- заборона нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання;
- захист від політично або дискримінаційно мотивованого переслідування;
- гарантії, пов'язані зі смертною карою;
- відповідні міжнародно-договірні гарантії справедливого судового розгляду.

Отже, навіть за наявності належного екстрадиційного запиту **видача не допускається, якщо вона порушуватиме обов'язкові для України міжнародно-правові гарантії**.

6. Суперечність інтересам національної безпеки України

Відповідно до **п. 5-1 ч. 1 ст. 589 КПК України** у видачі відмовляється, якщо:

«є обґрунтовані підстави вважати, що видача особи (екстрадиція) суперечить інтересам національної безпеки України».

Ця підстава має особливе значення в умовах загроз державній безпеці.

При цьому недостатньо лише формально послатися на інтереси національної безпеки. Закон вимагає наявності **обґрунтованих підстав**.

Питання повинно вирішуватися на основі конкретних обставин, які свідчать про загрозу відповідним інтересам України.

7. Інші підстави, передбачені міжнародним договором України

За **п. 6 ч. 1 ст. 589 КПК України** у видачі відмовляється, якщо:

«наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України».

Ця норма забезпечує застосування спеціальних міжнародно-договірних положень.

Відповідні договори можуть установлювати:

- додаткові обов'язкові підстави відмови;
- факультативні підстави;
- спеціальні умови екстрадиції за окремі категорії правопорушень;
- гарантії від повторного кримінального переслідування;
- правила щодо видачі для виконання вироку.

Важливо: характер підстави визначається не лише її згадуванням у ст. 589 КПК, а й **формулюванням відповідного міжнародного договору та співвідношенням його положень із КПК України**.

Спеціальні гарантії осіб, яким надано міжнародний захист

Частина 2 ст. 589 КПК встановлює спеціальну заборону видачі осіб, яким надано:

- статус біженця;
- статус особи, яка потребує додаткового захисту;
- тимчасовий захист в Україні.

Такі особи не можуть бути видані державі, біженцями з якої вони визнані, а також державі, де їхньому життю, здоров'ю або свободі загрожує небезпека за визначеними законом ознаками, з урахуванням передбаченого нормою застереження щодо міжнародних договорів.

Необхідно розрізняти:

Наявний статус міжнародного захисту – спеціальна матеріально-правова гарантія проти видачі до небезпечної держави.

Подання заяви про міжнародний захист – окрема процесуальна гарантія, передбачена ст. 590 КПК.

Наявність міжнародного захисту не означає універсальної заборони видачі особи будь-якій третій державі. Необхідно оцінювати правовий статус особи та ризики, пов'язані з конкретною передачею.

Подання заяви про міжнародний захист як перешкода для прийняття рішення

Відповідно до **ч. 4 ст. 590 КПК України**, якщо особа подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або скористалася правом на оскарження відповідного рішення, питання про екстрадицію вирішується з дотриманням спеціальної процесуальної гарантії.

До остаточного розгляду такої заяви в установленому законом порядку **рішення про видачу не може бути прийняте**.

Крім того, інформація про подання відповідних заяв та їх оскарження не повинна передаватися державі, яка запитує видачу.

Отже:

Статус захисту → матеріальна перешкода для видачі до відповідної держави.

Заява про захист або її оскарження → процесуальна перешкода для прийняття рішення до завершення відповідної процедури.

Ці ситуації не можна ототожнювати.

Політичні правопорушення

Стаття 3 Європейської конвенції про видачу правопорушників передбачає, що видача не здійснюється, якщо відповідне правопорушення розглядається запитуваною державою як **політичне правопорушення або правопорушення, пов'язане з політичним правопорушенням**.

Водночас не кожне кримінальне правопорушення, вчинене з політичних мотивів, автоматично визнається політичним у значенні екстрадиційного права.

Конвенція та інші міжнародні договори передбачають спеціальні винятки й обмеження.

Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 3 Конвенції **вбивство або замах на вбивство глави держави або члена його сім'ї не вважається політичним правопорушенням** для цілей цієї Конвенції.

Крім того, окремі міжнародні договори у сфері протидії тероризму та іншим тяжким міжнародним злочинам обмежують можливість відмови у видачі з мотивів політичного характеру відповідного правопорушення.

Політично мотивоване переслідування

Окремо слід розглядати ситуацію, коли запит формально стосується звичайного кримінального правопорушення, але фактично спрямований на політичне або дискримінаційне переслідування особи.

За **ч. 2 ст. 3 Європейської конвенції 1957 року** видача не здійснюється, якщо існують достатні підстави вважати, що запит зроблено з метою переслідування або покарання особи через:

- расу;
- релігію;
- національність;
- політичні переконання.

Видача також забороняється за наявності достатніх підстав вважати, що становище особи може бути погіршене з цих мотивів.

Отже, необхідно відрізняти дві самостійні ситуації:

Політичне правопорушення – оцінюється характер самого діяння.

Політичне або дискримінаційне переслідування – оцінюються справжня мета запиту та ризики для особи.

Друга підстава може існувати навіть тоді, коли інкриміноване діяння формально є загальнокримінальним правопорушенням.

Заборона видачі за наявності реального ризику катувань

Однією з основоположних гарантій є **ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод**.

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

У практиці ЄСПЛ із цієї норми випливає заборона екстрадиції, якщо існують серйозні підстави вважати, що після передачі особа зіткнеться з **реальним ризиком поводження, забороненого ст. 3 Конвенції**.

Відповідний підхід сформульований у справі *Soering v. the United Kingdom* (1989).

Заборона має абсолютний характер.

Це означає, що видачу не можна обґрунтувати:

- тяжкістю інкримінованого правопорушення;
- небезпечністю особи;
- необхідністю боротьби з тероризмом;
- інтересами громадської безпеки;
- наявністю міжнародного договору про екстрадицію.

Важливо: відсутність у особи статусу біженця не виключає застосування заборони екстрадиції за ст. 3 ЄКПЛ.

Дипломатичні гарантії та ризик катувань

У практиці міжнародного співробітництва запитуюча держава може надавати гарантії щодо:

- незастосування катувань;
- належних умов тримання під вартою;
- забезпечення медичної допомоги;
- доступу до справедливого судового розгляду.

Однак **сам факт отримання дипломатичних гарантій не означає автоматичного усунення ризику порушення прав людини**.

У справі *Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom* (2012) ЄСПЛ наголосив на необхідності оцінювати не лише формальне існування таких гарантій, а й їхню надійність, конкретність і практичну ефективність.

Отже, компетентні органи повинні перевірити, чи забезпечують гарантії реальний захист особи від забороненого поводження.

Смертна кара як можлива підстава відмови

Стаття 11 Європейської конвенції про видачу правопорушників передбачає спеціальний порядок, якщо правопорушення, за яке запитується видача, карається смертною карою у запитуючій державі.

У такому випадку видача може бути поставлена в залежність від надання достатніх гарантій того, що **смертний вирок не буде виконаний**.

Оскільки Україна скасувала смертну кару та пов'язана міжнародними зобов'язаннями щодо її незастосування, ризик призначення й виконання такого покарання потребує особливої оцінки.

Необхідно розрізняти:

- наявність смертної кари в законодавстві запитуючої держави;
- реальну можливість її призначення;
- ризик виконання смертного вироку;
- достатність і надійність наданих гарантій.

За відсутності належних гарантій видача може бути несумісною з міжнародними зобов'язаннями України.

Принцип non bis in idem

Відповідно до **ст. 9 Європейської конвенції про видачу правопорушників** видача не здійснюється, якщо компетентні органи запитуваної держави вже ухвалили остаточне рішення щодо відповідної особи за те саме правопорушення.

Це пов'язано з принципом **non bis in idem** – забороною повторного кримінального переслідування або покарання за те саме правопорушення у передбачених законом і міжнародним договором межах.

Конвенційне регулювання також допускає можливість відмови, якщо компетентні органи запитуваної держави ухвалили рішення не розпочинати або припинити кримінальне переслідування за відповідне правопорушення.

Таким чином, необхідно розрізняти:

- **остаточне рішення** – обов'язкова перешкода у випадках, передбачених Конвенцією;
- **рішення не розпочинати або припинити переслідування** – можливість відмови залежно від застосовних міжнародно-договірних правил.

Військові правопорушення

За **ст. 4 Європейської конвенції 1957 року** із сфери її застосування вилучаються правопорушення, передбачені виключно військовим правом, якщо вони не є правопорушеннями за загальним кримінальним законом.

Отже, необхідно розрізняти:

Суто військове правопорушення – діяння, кримінальна караність якого пов'язана виключно з особливим військово-правовим статусом.

Загальнокримінальне правопорушення, вчинене військовослужбовцем – діяння, яке є кримінально караним незалежно від спеціального військового статусу особи.

Сам факт того, що правопорушення вчинив військовослужбовець, не означає автоматичного застосування ст. 4 Конвенції.

Факультативні підстави відмови за Європейською конвенцією

На відміну від імперативних підстав ст. 589 КПК, окремі положення Європейської конвенції надають запитуваній державі право вирішити питання про відмову з урахуванням конкретних обставин.

1. Вчинення правопорушення на території запитуваної держави

За **ч. 1 ст. 7 Конвенції** запитувана держава може відмовити у видачі, якщо правопорушення за її законодавством вважається вчиненим повністю або частково на її території.

Ця підстава пов'язана з принципом територіальної кримінальної юрисдикції.

2. Вчинення правопорушення за межами території запитуючої держави

Частина 2 ст. 7 Конвенції передбачає спеціальне правило щодо діянь, учинених поза територією запитуючої держави.

Відмова можлива за встановлених Конвенцією умов, зокрема коли законодавство запитуваної держави не передбачає відповідної екстратериторіальної кримінальної юрисдикції або видачі за таке правопорушення.

3. Здійснення кримінального переслідування у запитуваній державі

За **ст. 8 Конвенції** запитувана держава може відмовити у видачі, якщо її компетентні органи вже здійснюють кримінальне переслідування відповідної особи за те саме правопорушення.

Важливо: така підстава **не тотожна остаточному судовому рішенню за принципом non bis in idem**.

Незакінчене кримінальне переслідування та остаточне вирішення питання про кримінальну відповідальність мають різні юридичні наслідки.

4. Окремі рішення про припинення кримінального переслідування

За ст. 9 Конвенції в окремих випадках допускається відмова, якщо компетентні органи запитуваної держави ухвалили рішення не розпочинати або припинити кримінальне переслідування щодо відповідного правопорушення.

При цьому необхідно враховувати застосовні додаткові протоколи.

Порівняння обов'язкових і факультативних підстав відмови

Підстава	**Характер**	**Правова основа**
Громадянство України	Обов'язкова	Ст. 25 Конституції; п. 1 ч. 1 ст. 589 КПК
Відсутність позбавлення волі за законом України	Обов'язкова	П. 2 ч. 1 ст. 589 КПК
Закінчення строків давності	Обов'язкова за умов застосовної норми	П. 3 ч. 1 ст. 589 КПК; ст. 10 Конвенції з урахуванням протоколів
Ненадання необхідних додаткових матеріалів	Обов'язкова	П. 4 ч. 1 ст. 589 КПК
Суперечність міжнародним зобов'язанням України	Обов'язкова	П. 5 ч. 1 ст. 589 КПК
Загроза національній безпеці України	Обов'язкова за наявності обґрунтованих підстав	П. 5-1 ч. 1 ст. 589 КПК
Реальний ризик катувань	Абсолютна заборона видачі	Ст. 3 ЄКПЛ
Політичне правопорушення	Обов'язкова в межах застосовного конвенційного режиму	Ст. 3 Конвенції 1957 року
Остаточне рішення щодо того самого правопорушення	Обов'язкова в передбачених договором випадках	Ст. 9 Конвенції
Правопорушення на території запитуваної держави	Факультативна	Ст. 7 Конвенції

Кримінальне переслідування в запитуваній державі	Факультативна	Ст. 8 Конвенції

Класифікація застосовується з урахуванням чинного між відповідними державами міжнародно-договірного режиму.

Правові наслідки відмови у видачі

Відмова у видачі означає, що Україна **не здійснює передачу особи запитуючій державі** за відповідним запитом.

Водночас відмова не означає:

- автоматичного встановлення невинуватості особи;
- визнання незаконним іноземного кримінального провадження;
- звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- неможливості здійснення кримінального переслідування в Україні.

Відповідно до **ч. 3 ст. 589 КПК України**, у разі відмови у видачі з мотивів громадянства, наявності статусу біженця або з інших підстав, що не виключають здійснення кримінального провадження, за клопотанням компетентного органу іноземної держави **Офіс Генерального прокурора доручає здійснення досудового розслідування** стосовно цієї особи за правилами КПК України.

Отже, можлива заміна екстрадиції механізмом **кримінального переслідування в Україні**.

При цьому відмова у видачі не виключає застосування інших допустимих форм міжнародного співробітництва.

Практичний алгоритм визначення підстав для відмови

1. **Встановити громадянство особи.** Якщо особа є громадянином України, видача заборонена.
2. **Перевірити кримінально-правові умови видачі.** Зокрема, покарання у виді позбавлення волі та відповідні порогові критерії.
3. **Перевірити строки давності.** Визначити застосовні положення КПК, КК та міжнародного договору.
4. **Встановити повноту матеріалів.** За необхідності запросити додаткові відомості.
5. **Перевірити міжнародний захист.** Статус біженця, додатковий або тимчасовий захист, наявність заяви чи оскарження.
6. **Оцінити ризики порушення прав людини.** Насамперед реальний ризик катувань або іншого поводження, забороненого ст. 3 ЄКПЛ.
7. **Перевірити політичний характер правопорушення та мотиви переслідування.**
8. **Перевірити принцип non bis in idem.**
9. **З'ясувати наявність спеціальних договірних підстав.**
10. **Перевірити обставини, пов'язані з національною безпекою України.**
11. **Розмежувати обов'язкові й факультативні підстави.**
12. **Прийняти мотивоване рішення** про видачу або відмову за встановленою КПК процедурою.

Типові помилки

- Підстави відмови в екстрадиції регулюються насамперед **ст. 589 КПК України**.
- Перелік у ч. 1 ст. 589 є **імперативним**, але міжнародні договори можуть установлювати додаткові підстави.
- **Громадянин України не може бути виданий іншій державі** незалежно від тяжкості правопорушення.
- Відсутність подвійної кримінальності та невідповідність пороговим умовам екстрадиції необхідно перевіряти окремо.
- **Ст. 573 КПК** визначає загальні порогові умови, а **ст. 589 КПК** – підстави відмови.
- Закінчення строків давності перевіряється з урахуванням **КК України та застосовного міжнародного договору**.
- Не можна ігнорувати зміни ст. 10 Європейської конвенції, внесені **Четвертим додатковим протоколом**.
- Ненадання додаткових документів є підставою відмови, якщо без них **неможливо прийняти рішення**.
- Наявність статусу біженця і подання заяви про міжнародний захист – **різні юридичні ситуації**.
- Відсутність статусу біженця **не виключає заборони екстрадиції через ризик катувань**.
- Реальний ризик поводження, забороненого ст. 3 ЄКПЛ, є **абсолютною перешкодою для видачі**.
- Політичний характер правопорушення і політично мотивоване переслідування – **не тотожні підстави**.
- Дипломатичні гарантії **не усувають ризик порушення прав людини автоматично**.
- За принципом **non bis in idem** необхідно розрізняти остаточне рішення та незакінчене кримінальне провадження.
- Наявність кримінального провадження щодо особи в Україні може бути **факультативною договірною підставою**, а не автоматичною абсолютною забороною.
- Відмова у видачі **не означає звільнення особи від кримінальної відповідальності**.
- За передбачених законом умов після відмови у видачі кримінальне переслідування може здійснюватися **в Україні**.

Короткий підсумок

Підстави відмови в екстрадиції визначаються **ст. 589 КПК України**, міжнародними договорами про видачу правопорушників і міжнародними зобов'язаннями України у сфері прав людини.

До основних обов'язкових підстав належать **громадянство України, відсутність передбаченого законом покарання у виді позбавлення волі, закінчення строків давності, ненадання необхідних додаткових матеріалів, суперечність видачі міжнародним зобов'язанням України, загроза національній безпеці та інші передбачені міжнародним договором перешкоди**.

Особливе значення мають міжнародні гарантії захисту від політичного переслідування, принцип **non bis in idem** і абсолютна заборона передачі особи до держави, де існує реальний ризик катувань або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання.

Міжнародні договори можуть установлювати також **факультативні підстави відмови**, зокрема у зв'язку з територіальною юрисдикцією або здійсненням кримінального переслідування у запитуваній державі.

Відмова в екстрадиції не тотожна звільненню від кримінальної відповідальності: за встановлених законом умов кримінальне переслідування може здійснюватися в Україні.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Ст. 589 КПК → імперативні підстави відмови.

Громадянство України → видача заборонена.

Ст. 573 КПК → умови кримінальної караності та порогові критерії екстрадиції.

Строки давності → КК України + застосовний міжнародний договір.

Політичне переслідування / non bis in idem → міжнародно-договірні гарантії.

Реальний ризик катувань → абсолютна заборона видачі.

Ст. 7–9 Європейської конвенції → розрізняти обов'язкові та факультативні підстави.

Відмова у видачі ≠ звільнення від кримінальної відповідальності.

Рішення про видачу особи та його оскарження: суб'єкт прийняття, повідомлення особи, порядок і строки судового оскарження; набрання рішенням чинності

Поняття та правове значення рішення про екстрадицію

Рішення про видачу особи (екстрадицію) – індивідуальне процесуальне рішення компетентного центрального органу України, яким за результатами розгляду запиту іноземної держави визначається можливість передачі розшукуваної особи для кримінального переслідування або виконання вироку.

Рішення про видачу є завершальним етапом розгляду екстрадиційного запиту за загальною процедурою, однак його прийняття **не означає негайної фактичної передачі особи іноземній державі**.

Передача допускається лише після виконання передбачених законом умов, зокрема забезпечення права на судове оскарження.

Основне правове регулювання міститься у:

- **ст. 590 КПК України** – рішення за запитом про видачу;
- **ст. 591 КПК України** – порядок судового оскарження;
- **ст. 588 КПК України** – рішення про екстрадицію у спрощеному порядку;
- **ст. 593 КПК України** – фактична передача особи.

Необхідно розрізняти три юридично самостійні етапи:

1. **Прийняття рішення про видачу.**
2. **Судове оскарження рішення та завершення відповідних процедур.**
3. **Набрання рішенням чинності та його виконання шляхом фактичної передачі особи.**

Суб'єкт прийняття рішення про видачу

Відповідно до **ч. 1 ст. 590 КПК України**:

«Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки центральний орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі. Рішення виноситься керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою».

Отже, рішення ухвалюється **центральним органом України**, а безпосередньо оформлюється його керівником або уповноваженою ним особою.

Відповідно до ст. 574 КПК центральними органами України щодо екстрадиції є:

- **Офіс Генерального прокурора** – щодо видачі підозрюваних та обвинувачених на стадії досудового розслідування;
- **Міністерство юстиції України** – щодо видачі підсудних і засуджених на стадії судового провадження або виконання вироку.

Таким чином, не є суб'єктами прийняття остаточного рішення про видачу за загальною процедурою:

- слідчий;
- прокурор обласної прокуратури, який проводив екстрадиційну перевірку;
- слідчий суддя, який застосував екстрадиційний арешт.

Слідчий суддя здійснює судовий контроль, але не замінює центральний орган у вирішенні питання про екстрадицію.

Види рішень центрального органу

За результатами розгляду запиту центральний орган України приймає одне з двох основних рішень:

1. Рішення про видачу особи (екстрадицію).

Приймається, якщо виконані передбачені законом і міжнародним договором умови видачі та відсутні обставини, що перешкоджають передачі особи іноземній державі.

2. Рішення про відмову у видачі особи.

Приймається, якщо встановлені передбачені ст. 589 КПК або міжнародним договором підстави відмови.

Важливо, що центральний орган повинен оцінити **матеріали екстрадиційної перевірки**, а не обмежуватися самим фактом надходження належно оформленого запиту.

Обставини, які перешкоджають прийняттю рішення про видачу

Перед ухваленням рішення необхідно перевірити наявність підстав для відмови, передбачених ст. 589 КПК, та інших міжнародно-правових перешкод.

Особлива процесуальна гарантія міститься у **ч. 4 ст. 590 КПК України**.

Рішення про видачу не може бути прийняте, якщо особа подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи оскаржує відповідне рішення, **до остаточного розгляду заяви у встановленому законодавством порядку**.

При цьому інформація про подання заяви або оскарження відповідного рішення **не надається іноземній державі, яка направила запит**.

Отже, слід розрізняти:

- **наявність підстав для остаточної відмови у видачі**;

- **тимчасову процесуальну заборону приймати рішення про видачу**, пов'язану з незавершеною процедурою надання міжнародного захисту.

Друга ситуація не означає автоматичної остаточної відмови в екстрадиції.

Повідомлення про прийняте рішення

Відповідно до **ч. 2 ст. 590 КПК України**:

«Про своє рішення центральний орган України повідомляє компетентний орган іноземної держави, а також особу, щодо якої воно прийнято».

Отже, повідомленню підлягають два адресати:

1. **Компетентний орган іноземної держави**, який направив запит.
2. **Особа, щодо якої прийнято рішення**.

Повідомлення необхідне для реалізації права особи на захист та подальшого міжнародного узгодження дій щодо виконання рішення.

Вручення копії рішення про видачу

За **ч. 3 ст. 590 КПК України**:

«У разі прийняття рішення про видачу (екстрадицію) такій особі вручається його копія».

Вручення копії має принципове процесуальне значення, оскільки забезпечує особі можливість ознайомитися з рішенням і реалізувати право на судове оскарження.

При цьому **повідомлення про рішення та вручення його копії не слід ототожнювати**.

Частина 2 ст. 590 передбачає повідомлення про рішення, а ч. 3 цієї статті окремо вимагає вручення особі копії рішення про видачу.

Строк судового оскарження рішення про видачу

Частина 3 ст. 590 КПК передбачає:

«Якщо впродовж десяти днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави».

Отже, для ЄДКІ необхідно запам'ятати **10-денний строк судового оскарження рішення про видачу**.

Він пов'язаний із врученням особі копії рішення та забезпеченням реальної можливості його оскаржити.

При цьому десятиденний строк стосується **оскарження рішення центрального органу**, а не розгляду скарги слідчим суддею.

Розгляд скарги слідчим суддею здійснюється протягом іншого строку – п'яти днів із дня її надходження до суду.

Хто має право оскаржити рішення

Відповідно до **ч. 1 ст. 591 КПК України** рішення про екстрадицію може бути оскаржено:

- **особою, щодо якої прийняте рішення**;
- **її захисником**;
- **законним представником**.

Отже, право на звернення до суду належить не лише безпосередньо розшукуваній особі, а й визначеним законом учасникам, які забезпечують захист її прав та інтересів.

Водночас необхідно враховувати виняток щодо **спрощеної екстрадиції за ст. 588 КПК**, рішення за якою має спеціальний правовий режим.

До якого суду подається скарга

Територіальна юрисдикція визначається **ч. 1 ст. 591 КПК України** залежно від того, який запобіжний захід застосовано до особи.

1. Особа перебуває під вартою

Скарга подається до слідчого судді суду, **в межах територіальної юрисдикції якого особа тримається під вартою**.

Отже, визначальним є місце тримання під вартою, а не місце вчинення кримінального правопорушення.

2. До особи застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою

Скарга подається до слідчого судді суду, **в межах територіальної юрисдикції якого розташований відповідний центральний орган України**.

Це спеціальне правило необхідно запам'ятати окремо.

Формула:

Особа під вартою → слідчий суддя за місцем тримання під вартою.

Особа не під вартою → слідчий суддя за місцем розташування центрального органу України.

Подання скарги особою, яка перебуває під вартою

Відповідно до **ч. 2 ст. 591 КПК України**:

«Якщо скаргу на рішення про видачу подає особа, яка перебуває під вартою, уповноважена службова особа місця ув'язнення негайно надсилає скаргу до слідчого судді і повідомляє про це відповідну обласну прокуратуру».

Отже, адміністрація місця ув'язнення не вирішує питання про обґрунтованість скарги.

Її процесуальний обов'язок полягає у:

- **негайному направленні скарги слідчому судді**;
- **повідомленні відповідної обласної прокуратури**.

Це гарантує можливість реалізації права на судовий захист навіть тоді, коли особа перебуває під вартою.

Строк судового розгляду скарги

Відповідно до **ч. 3 ст. 591 КПК України**:

«Розгляд скарги здійснюється слідчим суддею протягом п'яти днів з дня її надходження до суду».

Отже, **5 днів** – строк розгляду скарги слідчим суддею.

Він обчислюється **з дня надходження скарги до суду**, а не з дня прийняття центральним органом рішення про видачу.

Важливо розрізняти:

- **10 днів** – строк для судового оскарження рішення про видачу;
- **5 днів** – строк для розгляду скарги слідчим суддею.

Учасники розгляду скарги

За ч. 3 ст. 591 КПК судовий розгляд проводиться за участю:

- прокурора, який проводив екстрадиційну перевірку;
- особи, щодо якої прийнято рішення про видачу;
- захисника або законного представника, якщо він бере участь у провадженні.

Судовий розгляд повинен забезпечувати можливість представлення аргументів щодо законності рішення та відповідних заперечень.

За потреби особі забезпечується допомога перекладача відповідно до процесуальних гарантій.

Предмет судового контролю

Слідчий суддя перевіряє **законність рішення центрального органу про видачу особи**.

Предметом судової перевірки можуть бути, зокрема:

- компетенція органу, який прийняв рішення;
- наявність належної правової підстави екстрадиції;
- дотримання умов міжнародного договору;
- відповідність запиту встановленим вимогам;
- наявність або відсутність підстав відмови за ст. 589 КПК;
- дотримання процесуальних гарантій особи;
- наявність міжнародно-правових перешкод для передачі.

Особливе значення мають доводи про **громадянство України, міжнародний захист, строки давності, політично мотивоване переслідування та реальний ризик катувань або іншого поводження, забороненого ст. 3 ЄКПЛ**.

Отже, судовий контроль охоплює не лише формальну наявність документів, а й законність видачі з урахуванням застосовних гарантій.

Межі перевірки обґрунтованості іноземного обвинувачення

Відповідно до **ч. 4 ст. 591 КПК України**:

«При розгляді скарги слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу (екстрадицію)».

Отже, слідчий суддя не повинен:

- встановлювати, чи вчинила особа кримінальне правопорушення;
- повторно досліджувати всі докази іноземного кримінального провадження;
- вирішувати питання про достатність доказів для обвинувального вироку;
- переглядати по суті іноземні судові рішення.

Водночас це не позбавляє суд обов'язку перевірити **наявність передбачених законом умов видачі**.

Головне розмежування: суд перевіряє законність екстрадиції, а не винуватість розшукуваної особи.

Рішення слідчого судді за результатами розгляду скарги

Відповідно до **ч. 5 ст. 591 КПК України** слідчий суддя постановляє ухвалу, якою:

1. Залишає скаргу без задоволення.

Це означає, що за результатами судової перевірки не встановлено підстав для скасування рішення центрального органу.

2. Задовольняє скаргу і скасовує рішення про видачу.

Це означає, що суд виявив підстави, які перешкоджають збереженню відповідного рішення.

Важливо: слідчий суддя **не підміняє центральний орган України в ухваленні нового рішення про екстрадицію**.

Його повноваження за результатами розгляду скарги прямо визначені ч. 5 ст. 591 КПК.

Апеляційне оскарження ухвали слідчого судді

Відповідно до **ч. 6 ст. 591 КПК України** ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку:

- прокурором;
- особою, щодо якої прийнято рішення про видачу;
- її захисником;
- законним представником.

Отже, право апеляційного оскарження мають як сторона, яка заперечує проти видачі, так і прокурор.

Особливо важливим є спеціальне правило щодо наслідків подання апеляційної скарги.

За ч. 6 ст. 591 КПК:

«Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили та її виконання».

Тому апеляційне оскарження у цій процедурі має спеціальний **зупиняючий ефект**.

Це необхідно відрізняти від загального правила щодо оскарження ухвал слідчого судді, за яким подання апеляційної скарги не завжди зупиняє виконання ухвали.

Касаційне оскарження: спеціальне обмеження

Відповідно до **ч. 7 ст. 591 КПК України**:

«Ухвала суду апеляційної інстанції може бути оскаржена в касаційному порядку лише прокурором з мотивів неправильного застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою».

Отже, касаційне оскарження має **три спеціальні обмеження**.

Перше – суб'єкт оскарження.

Касаційну скаргу може подати **лише прокурор**.

Друге – підстави оскарження.

Підставою є **неправильне застосування судом норм міжнародних договорів України**.

Третє – додаткова умова.

Скасування рішення про видачу повинно перешкоджати подальшому провадженню щодо відповідної особи.

Отже, особа, її захисник або законний представник **не мають передбаченого ч. 7 ст. 591 КПК права на касаційне оскарження в межах цього спеціального механізму**.

Набрання рішенням про видачу чинності

Необхідно відрізняти **прийняття рішення центрального органу** від виникнення можливості його виконання.

За загальною процедурою рішення про видачу не повинно реалізовуватися шляхом фактичної передачі особи до завершення передбаченої законом можливості судового оскарження.

Відповідно до **ч. 3 ст. 590 КПК**, якщо протягом десяти днів рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача особи.

Якщо рішення оскаржене, його виконання залежить від результатів відповідної судової процедури.

Отже, можливі дві основні ситуації.

Рішення не оскаржене у встановлений строк

→ після спливу десятиденного строку організовується фактична передача за передбаченим законом порядком.

Рішення оскаржене

→ здійснюється судовий контроль за ст. 591 КПК; фактична передача не повинна відбутися до належного завершення відповідної процедури.

При цьому необхідно розрізняти **чинність рішення центрального органу** та **набрання законної сили судовою ухвалою**, постановленою за результатами його оскарження.

Це різні юридичні категорії.

Фактична передача після набрання рішенням чинності

Відповідно до **ч. 1 ст. 593 КПК України**:

«З метою фактичної передачі особи, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), центральний орган України після набрання чинності цим рішенням надає відповідні доручення (направляє звернення) компетентним органам України».

Отже, саме після набрання рішенням чинності центральний орган організовує його виконання.

Необхідно розрізняти:

- **рішення про видачу** – юридична підстава передачі;
- **фактичну передачу** – практичне виконання відповідного рішення.

Строки й порядок фактичної передачі детально розглядатимуться у питанні **12.6.10**.

Рішення про екстрадицію у спрощеному порядку

Спеціальна процедура передбачена **ст. 588 КПК України**.

Її основною передумовою є **письмова згода особи на видачу, затверджена слідчим суддею**.

За **ч. 7 ст. 588 КПК України** рішення про екстрадицію у спрощеному порядку може бути прийнято:

- до надходження повного запиту компетентного органу іноземної держави;
- без обов'язкового проведення екстрадиційної перевірки в повному обсязі.

Однак це не означає автоматичної видачі особи лише на підставі її згоди.

Відповідне рішення все одно приймає уповноважений центральний орган України.

Строк прийняття рішення за спрощеною процедурою

Відповідно до **ч. 8 ст. 588 КПК України** центральний орган приймає рішення про видачу у спрощеному порядку або про відмову в такій видачі **протягом п'яти робочих днів** із дня одержання:

- ухвали слідчого судді про затвердження згоди особи на видачу;
- інформації компетентного органу іноземної держави, передбаченої ч. 6 ст. 588 КПК.

Отже, цей строк обчислюється з моменту одержання **обох необхідних складових**, а не лише заяви особи про згоду.

Остаточність рішення у спрощеному порядку

Частина 8 ст. 588 КПК прямо встановлює, що рішення центрального органу у спрощеному порядку:

«є остаточним і оскарженню не підлягає».

Це одна з найважливіших відмінностей між загальною та спрощеною процедурами.

Загальна процедура за ст. 590–591 КПК

→ рішення центрального органу **може бути оскаржене до слідчого судді**.

Спрощена процедура за ст. 588 КПК

→ рішення центрального органу **остаточне й не підлягає оскарженню**.

Водночас необхідно пам'ятати, що спрощена процедура ґрунтується на добровільній згоді особи, яку попередньо перевіряє і затверджує слідчий суддя.

Повідомлення про рішення у спрощеному порядку

Відповідно до **ч. 10 ст. 588 КПК** центральний орган України повідомляє:

- компетентний орган іноземної держави;
- особу, щодо якої прийнято рішення,

без невиправданої затримки та в будь-якому разі протягом двадцяти днів із дня постановлення слідчим суддею ухвали про затвердження згоди особи на видачу.

Отже, у спрощеній процедурі потрібно розрізняти:

- **5 робочих днів** – строк прийняття рішення центральним органом після одержання необхідних матеріалів;

- **20 днів** – граничний строк повідомлення про рішення, який обчислюється від дня постановлення ухвали слідчого судді про затвердження згоди.

Ці строки мають різні початкові моменти.

Наслідки відмови у спрощеній екстрадиції

Відповідно до **ч. 12 ст. 588 КПК України**, якщо центральний орган відмовив у видачі особи у спрощеному порядку, питання її екстрадиції вирішується **за загальними правилами глави 44 КПК**.

Отже:

відмова у спрощеній процедурі ≠ автоматична остаточна відмова у видачі особи взагалі.

Це означає лише неможливість здійснення екстрадиції саме за відповідною спрощеною процедурою.

Порівняння загальної та спрощеної процедури

Критерій	**Загальна процедура**	**Спрощена процедура**
Основні норми	Ст. 587, 590–591 КПК	Ст. 588 КПК
Підстава розгляду	Запит іноземної держави	Згода особи, затверджена слідчим суддею, та необхідні відомості
Екстрадиційна перевірка	Проводиться в загальному порядку	Не обов'язково в повному обсязі
Суб'єкт рішення	Центральний орган України	Центральний орган України
Строк прийняття рішення	Спеціального загального строку у ст. 590 не встановлено	5 робочих днів після одержання необхідних матеріалів
Оскарження рішення	Передбачене ст. 591 КПК	Рішення остаточне й не оскаржується
Правова основа	Загальна екстрадиційна процедура	Добровільна згода особи та спеціальні правила КПК

Практичний алгоритм оскарження рішення про видачу

1. **Центральний орган України** вивчає матеріали екстрадиційної перевірки.
2. Приймає рішення про **видачу або відмову у видачі**.
3. Повідомляє компетентний орган іноземної держави та відповідну особу.
4. У разі рішення про видачу **вручає особі його копію**.
5. Особа, захисник або законний представник можуть оскаржити рішення **протягом 10 днів**.
6. Скарга подається до слідчого судді за правилами територіальної юрисдикції, визначеними ст. 591 КПК.
7. Слідчий суддя розглядає скаргу **протягом 5 днів із дня її надходження**.
8. За результатами розгляду:
    - залишає скаргу без задоволення;

- або задовольняє скаргу та скасовує рішення про видачу.

9. Ухвала може бути **оскаржена в апеляційному порядку**.

10. Подання апеляційної скарги **зупиняє набрання ухвалою законної сили та її виконання**.

11. Касаційне оскарження можливе **лише прокурором і за спеціально визначених законом умов**.

12. Після набрання рішенням про видачу чинності центральний орган організовує фактичну передачу особи.

Типові помилки

- Рішення про видачу приймає **центральний орган України**, а не слідчий суддя.
- Безпосередньо рішення виносить **керівник центрального органу або уповноважена ним особа**.
- Основні правила прийняття рішення встановлені **ст. 590 КПК**.
- Про рішення повідомляють **іноземний компетентний орган та особу**, щодо якої воно прийняте.
- У разі рішення про видачу особі обов'язково **вручається його копія**.
- **10 днів** – строк оскарження рішення центрального органу.
- **5 днів** – строк розгляду скарги слідчим суддею.
- Якщо особа перебуває під вартою, скарга подається **за місцем тримання під вартою**.
- Якщо застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, скарга подається **за місцем розташування центрального органу України**.
- Скаргу можуть подати **особа, її захисник або законний представник**.
- Суд перевіряє законність екстрадиції, але **не встановлює винуватості особи**.
- Слідчий суддя може **залишити скаргу без задоволення або скасувати рішення про видачу**.
- Ухвалу слідчого судді можна оскаржити **в апеляційному порядку**.
- Апеляційна скарга за ст. 591 **зупиняє набрання ухвалою законної сили та її виконання**.
- **Касаційне оскарження можливе лише прокурором** за спеціально встановлених умов.
- Рішення про екстрадицію у спрощеному порядку за ст. 588 **остаточне й оскарженню не підлягає**.
- У спрощеній процедурі центральний орган приймає рішення **протягом 5 робочих днів після одержання необхідних матеріалів**.
- Прийняття рішення про видачу **не означає негайної фактичної передачі**.
- Рішення про видачу не може бути прийняте до остаточного розгляду заяви про міжнародний захист у випадках, передбачених ч. 4 ст. 590 КПК.

Короткий підсумок

Відповідно до **ст. 590 КПК України**, рішення про видачу особи або відмову у видачі приймає **центральний орган України** за результатами вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки. Про рішення повідомляють компетентний орган іноземної держави та відповідну особу, а в разі рішення про видачу особі вручається його копія.

За загальною процедурою рішення про екстрадицію може бути оскаржене **протягом 10 днів** до слідчого судді. Суд розглядає скаргу **протягом 5 днів із дня її надходження**, перевіряючи законність видачі, але не вирішуючи питання винуватості особи. Ухвала слідчого судді підлягає апеляційному оскарженню, а її касаційний перегляд допускається лише за спеціальних умов, визначених ч. 7 ст. 591 КПК.

Спрощена екстрадиція за ст. 588 КПК має інший порядок: рішення центрального органу приймається протягом **5 робочих днів після одержання передбачених законом матеріалів**, є остаточним і не підлягає оскарженню.

Фактична передача особи організовується **після набрання рішенням про видачу чинності**, відповідно до ст. 593 КПК.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Ст. 590 КПК → рішення приймає центральний орган України.

10 днів → оскарження рішення про видачу.

5 днів → розгляд скарги слідчим суддею.

Апеляція → зупиняє набрання ухвалою законної сили та її виконання.

Касація → лише прокурор + неправильне застосування міжнародного договору + спеціальна умова.

Ст. 588 КПК → спрощена екстрадиція: 5 робочих днів, остаточне рішення без оскарження.

Рішення про видачу ≠ фактична передача особи.

Фактична передача виданої особи: принцип спеціальності, відстрочка передачі, тимчасова видача, транзитне перевезення та повторна видача третій державі

Поняття та правове значення фактичної передачі особи

Фактична передача виданої особи – завершальний етап екстрадиційної процедури, який полягає у переданні компетентними органами запитуваної держави особи, щодо якої прийнято рішення про екстрадицію, уповноваженим представникам запитуючої держави.

Фактична передача є **виконанням рішення про видачу**, а не самостійним рішенням про допустимість екстрадиції.

Правове регулювання цього етапу міститься насамперед у **ст. 592–593 КПК України**. Додатково застосовуються положення ст. 573–580 КПК, міжнародних договорів України та гарантії прав людини.

Необхідно розрізняти:

- **рішення про видачу** – юридичне рішення центрального органу України;
- **набрання рішенням чинності** – виникнення передбаченої законом можливості його виконання;
- **фактичну передачу** – передання особи компетентним органам іноземної держави.

Отже, **прийняття рішення про видачу не означає автоматичної чи негайної передачі особи**.

Організація фактичної передачі

Відповідно до **ч. 1 ст. 593 КПК України**:

«З метою фактичної передачі особи, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), центральний орган України після набрання чинності цим рішенням надає відповідні доручення (направляє звернення) компетентним органам України».

Таким чином, фактичну передачу організовує **центральний орган України**, який діє в межах компетенції, визначеної ст. 574 КПК.

Безпосереднє виконання відповідних доручень забезпечують уповноважені компетентні органи України.

Між державами погоджуються практичні питання передачі, зокрема:

- дата передачі;
- місце передачі;
- порядок доставлення особи;
- уповноважені представники відповідних держав;
- необхідні заходи безпеки;
- передання документів і відомостей, пов'язаних із триманням особи під вартою.

За **ст. 18 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року** запитуюча держава повідомляється про місце й дату передачі, а також про тривалість тримання особи під вартою з метою екстрадиції.

Строк фактичної передачі особи

Одне з найважливіших правил установлено **ч. 2 ст. 593 КПК України**:

«Передача особи має бути здійснена протягом п'ятнадцяти днів з дати, встановленої для її передачі, крім випадку, передбаченого статтею 588 цього Кодексу. Цей строк може бути продовжено центральним органом України до тридцяти днів, після чого особа підлягає звільненню з-під варти».

Отже, необхідно запам'ятати два строки:

- **15 днів** – загальний строк для фактичної передачі від погодженої дати;
- **30 днів** – максимальний строк, до якого центральний орган України може продовжити період передачі.

Важливо, що строк обчислюється **від установленої дати фактичної передачі**, а не від дня затримання, надходження запиту або ухвалення рішення про екстрадицію.

Це правило не слід механічно поширювати на спрощену екстрадицію, щодо якої ст. 593 прямо передбачає виняток.

Наслідки порушення строку передачі

Якщо особу не передано у встановлений строк, а центральний орган продовжив його до 30 днів, після завершення цього максимального періоду особа **підлягає звільненню з-під варти**.

Отже:

15 днів → можливе продовження до 30 днів → звільнення після спливу допустимого строку.

При цьому звільнення з-під варти необхідно відрізняти від скасування рішення про видачу.

Саме по собі порушення строку передачі не означає автоматичного встановлення невинуватості особи чи припинення іноземного кримінального провадження.

Неможливість прийняття особи іноземною державою

Відповідно до **ч. 3 ст. 593 КПК України**, якщо компетентний орган іноземної держави з незалежних від нього обставин не може прийняти особу, центральний орган України встановлює **нову дату передачі** у межах строків, передбачених ч. 2 цієї статті.

Аналогічний механізм передбачений **ч. 5 ст. 18 Європейської конвенції про видачу правопорушників**: держави повідомляють одна одну про обставини, що перешкоджають передачі, та домовляються про нову дату.

Отже, об'єктивна неможливість прийняття особи не означає автоматичної відмови від екстрадиції.

Проте встановлення нової дати повинно відповідати застосовним законодавчим і договірним строкам.

Інформування про строк тримання під вартою

Відповідно до **ч. 4 ст. 593 КПК України**:

«Під час фактичної передачі особи компетентний орган іноземної держави інформується про строк перебування її під вартою в Україні».

Це має значення для належного врахування періодів обмеження свободи особи в подальшому кримінальному провадженні.

При цьому необхідно відрізняти:

- інформування іноземної держави про строк тримання під вартою в Україні;
- зарахування строку тримання під вартою особи, виданої **в Україну**, до строку відбування призначеного українським судом покарання.

Другий механізм окремо передбачений **ст. 577 КПК України**.

Зарахування строку тримання під вартою при видачі особи в Україну

Відповідно до **ст. 577 КПК України**:

«Час тримання виданої особи під вартою на території запитуваної держави у зв'язку з вирішенням питання про видачу в Україну, а також час її етапування зараховуються до загального строку відбування покарання, призначеного вироком суду України».

Отже, при видачі особи в Україну враховуються:

- час тримання під вартою в іноземній державі у зв'язку з екстрадицією;
- час етапування особи.

Для ЄДКІ: не можна ігнорувати час етапування – він прямо згаданий у ст. 577 КПК.

Принцип спеціальності екстрадиції (rule of speciality)

Однією з основних гарантій прав виданої особи є **принцип спеціальності** (*rule of speciality*, або *правило ad hoc*).

Принцип спеціальності екстрадиції – міжнародно-правове та кримінально-процесуальне правило, відповідно до якого видана особа за загальним правилом може бути піддана кримінальному переслідуванню або виконанню вироку лише за ті правопорушення, у зв'язку з якими відбулася її видача.

За **ч. 1 ст. 576 КПК України**:

«Видана в Україну особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності або щодо неї може бути виконано вирок суду лише за ті злочини, за які здійснена видача (екстрадиція)».

Отже, запитуюча держава не може використовувати екстрадицію як спосіб отримання особи для необмеженого кримінального переслідування.

Принцип спеціальності спрямований на:

- забезпечення поваги до рішення держави, яка здійснила видачу;
- запобігання обходу умов екстрадиції;
- захист прав виданої особи;
- забезпечення правової визначеності меж кримінального переслідування.

Обов'язковість обмежень, установлених державою видачі

Відповідно до **ч. 2 ст. 576 КПК України**:

«Обмеження, висловлені компетентним органом іноземної держави під час прийняття рішення про видачу особи в Україну, є обов'язковими при прийнятті відповідних процесуальних рішень».

Отже, Україна повинна враховувати не лише перелік кримінальних правопорушень, за які здійснено видачу, а й **додаткові обмеження, встановлені компетентним органом іноземної держави**.

Якщо обмеження стосується виконання вироку, відповідно до ч. 3 ст. 576 КПК суд вирішує питання про його виконання **лише щодо тих діянь, за які здійснено екстрадицію**.

Переслідування за інший злочин, учинений до видачі

Частина 4 ст. 576 КПК України встановлює:

«У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягти таку особу до кримінальної відповідальності або виконати вирок суду за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу».

Отже, для переслідування за інший злочин, учинений **до видачі**, необхідно отримати **додаткову згоду держави, яка здійснила екстрадицію**.

За **ч. 5 ст. 576 КПК** запит про надання такої згоди готується й направляється в порядку, передбаченому для запиту про видачу особи.

Приклад.

Іноземна держава видала особу Україні для кримінального переслідування за шахрайство.

Після передачі українські органи встановили, що до екстрадиції ця сама особа також учинила розбій.

За загальним правилом притягнення до відповідальності за розбій, не охоплений рішенням про видачу, потребує **згоди держави, яка видала особу**.

Злочин, учинений після видачі

За **ч. 6 ст. 576 КПК України**:

«У разі притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений нею після видачі, отримання такої згоди не вимагається».

Отже:

Злочин до екстрадиції, не охоплений видачею → загалом потрібна згода держави видачі.

Злочин після екстрадиції → додаткова згода не потрібна.

Це одна з ключових відмінностей для тестових завдань ЄДКІ.

Відмова особи від застосування принципу спеціальності

Частина 7 ст. 576 КПК передбачає спеціальний виняток.

Положення цієї статті не застосовуються, якщо компетентний орган іноземної держави повідомив, що видана в Україну особа:

- надала згоду на екстрадицію;
- **відмовилася від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності**.

Отже, необхідно розрізняти два окремі волевиявлення:

Згода на видачу – згода на здійснення екстрадиції.

Відмова від принципу спеціальності – окрема відмова від відповідних гарантій обмеження кримінального переслідування.

Сам факт добровільної згоди на екстрадицію **не означає автоматичної відмови від принципу спеціальності**.

Міжнародно-договірні винятки з принципу спеціальності

За **ст. 14 Європейської конвенції про видачу правопорушників** принцип спеціальності передбачає винятки, зокрема:

- отримання згоди держави, яка здійснила видачу;
- добровільне перебування особи на території запитуючої держави протягом установленого строку після остаточного звільнення за наявності можливості залишити цю територію;
- добровільне повернення особи на територію запитуючої держави після її залишення.

Важливо враховувати зміни, внесені **Четвертим додатковим протоколом 2012 року**.

За первісною редакцією ст. 14 Конвенції строк добровільного перебування становив **45 днів**.

Відповідно до редакції, встановленої Четвертим додатковим протоколом, цей строк становить **30 днів**.

Отже, застосовний строк залежить від того, **яка редакція Конвенції діє у відносинах між конкретними державами**.

Четвертий додатковий протокол набрав чинності для України **1 березня 2019 року**, однак у кожному конкретному випадку необхідно перевіряти участь іншої держави в цьому Протоколі.

Зміна кримінально-правової кваліфікації після видачі

Принцип спеціальності не означає абсолютної заборони будь-якої зміни правової кваліфікації.

Відповідно до **п. 4 ст. 14 Конвенції в редакції Четвертого додаткового протоколу**, якщо під час кримінального провадження змінюється юридичний опис інкримінованого правопорушення, подальше переслідування або засудження допускається лише в межах умов, установлених цією нормою.

Зокрема, необхідно перевірити, чи залишається правопорушення за своїми юридичними ознаками таким, **за яке допускається екстрадиція**.

Отже, необхідно розрізняти:

- зміну юридичної кваліфікації діяння, охопленого екстрадицією;
- притягнення до відповідальності за **інше самостійне правопорушення**, учинене до видачі.

Ці ситуації мають різні юридичні наслідки.

Відстрочка фактичної передачі особи

Відстрочка передачі регулюється **ст. 592 КПК України**.

Відстрочка передачі – передбачене законом тимчасове перенесення фактичної передачі особи іноземній державі після прийняття рішення про її видачу у зв'язку з наявністю визначених законом обставин.

За **ч. 1 ст. 592 КПК України** центральний орган України може відстрочити фактичну передачу у двох основних випадках.

1. Кримінальне переслідування або відбування покарання в Україні

Якщо особа притягається до кримінальної відповідальності в Україні за інший злочин або відбуває покарання у виді позбавлення чи обмеження волі, передачу можна відстрочити до:

- завершення досудового розслідування;
- завершення судового провадження;
- відбуття покарання;
- звільнення від покарання на законних підставах.

Отже, Україна може спочатку реалізувати власну кримінальну юрисдикцію щодо відповідної особи.

2. Тяжке захворювання особи

Якщо особа тяжко хворіє і за станом здоров'я не може бути передана без шкоди для її здоров'я, фактична передача може бути відстрочена **до її видужання**.

Важливо, що йдеться не про будь-яке захворювання, а про стан, який об'єктивно перешкоджає безпечному здійсненню передачі.

Хто контролює обставини відстрочки

Відповідно до **ч. 2 ст. 592 КПК України**, після прийняття рішення про відстрочку відповідна обласна прокуратура за дорученням або зверненням центрального органу України:

- здійснює нагляд за процесом відбування особою покарання;
- або контролює перебіг лікування.

Це необхідно для своєчасного встановлення моменту, коли відповідна перешкода для фактичної передачі припиняється.

Перегляд рішення про видачу під час відстрочки

За **ч. 4 ст. 592 КПК України**:

«Якщо в період відстрочення настали обставини, які можуть перешкоджати видачі особи, центральний орган України має право переглянути своє рішення про видачу (екстрадицію)».

Отже, відстрочка не означає, що рішення про видачу назавжди залишається незмінним незалежно від подальших обставин.

Якщо виникають нові юридичні перешкоди, центральний орган має право переглянути рішення.

Відстрочка передачі ≠ відмова у видачі

Необхідно чітко розрізняти:

Відстрочка – рішення про видачу прийняте, але фактична передача тимчасово не здійснюється.

Відмова у видачі – компетентний орган установив юридичні підстави, які перешкоджають екстрадиції.

Отже, при відстрочці сама можливість екстрадиції може зберігатися.

Тимчасова видача особи

Інший спеціальний механізм передбачений **ст. 579 КПК України**.

Тимчасова видача – передача особи запитуючій державі на погоджений строк із обов'язком її повернення до держави, яка здійснила таку передачу.

Відповідно до **ч. 1 ст. 579 КПК України**:

«У разі необхідності запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або втраті доказів у кримінальному провадженні може бути направлено запит про тимчасову видачу, який готується в порядку, передбаченому статтею 575 цього Кодексу».

Отже, тимчасова видача допускається для запобігання:

- закінченню строків давності кримінального переслідування;
- втраті доказів у кримінальному провадженні.

Це спеціальний винятковий механізм, який забезпечує необхідність невідкладного проведення відповідних процесуальних дій.

Повернення тимчасово виданої особи

За **ч. 2 ст. 579 КПК України**:

«У разі задоволення запиту про тимчасову видачу така особа має бути повернута до відповідної іноземної держави у погоджений строк».

Отже, обов'язковими умовами є:

- погодження державами тимчасової видачі;
- визначення строку перебування особи;
- **повернення особи після завершення погодженого періоду**.

Тимчасова видача не повинна перетворюватися на фактично остаточну передачу без дотримання встановленої процедури.

Продовження строку тимчасової видачі

Відповідно до **ч. 3 ст. 579 КПК України**, у разі необхідності продовження строку компетентний орган України, який здійснює кримінальне провадження, готує відповідні документи.

Вони направляються центральному органу України:

не пізніше ніж за 20 днів до закінчення строку тимчасової видачі.

Отже:

Тимчасова видача → погоджений строк → повернення.

Потрібне продовження → документи центральному органу не пізніше 20 днів до завершення строку.

Продовження потребує належного погодження між державами.

Тимчасова видача та відстрочка передачі: співвідношення

Ці процедури можуть застосовуватися до ситуацій, коли особа перебуває у сфері кримінальної юрисдикції двох держав.

Однак їх правова природа різна.

Критерій	**Відстрочка передачі**	**Тимчасова видача**
Норма КПК	Ст. 592	Ст. 579
Мета	Відкласти фактичну передачу	Забезпечити невідкладну тимчасову присутність особи
Основна причина	Провадження / покарання в Україні або тяжка хвороба	Ризик закінчення давності або втрати доказів
Фізична передача	Не здійснюється до припинення перешкоди	Здійснюється на погоджений строк
Повернення	Питання не виникає до фактичної передачі	Є обов'язковим
Строк	До припинення відповідної перешкоди	Визначається домовленістю держав

Тимчасова видача ≠ тимчасова передача особи для процесуальних дій

Необхідно також відрізняти тимчасову видачу за **ст. 579 КПК України** від тимчасової передачі особи в межах міжнародної правової допомоги за **ст. 565 КПК України**.

Тимчасова видача – ст. 579 КПК

→ застосовується в межах екстрадиційного механізму;

→ спрямована на забезпечення кримінального переслідування;

→ пов'язана з ризиком закінчення давності або втрати доказів;

→ особа повертається в погоджений строк.

Тимчасова передача – ст. 565 КПК

→ здійснюється в межах міжнародної правової допомоги;

→ потрібна для давання показань або участі в інших процесуальних діях;

→ особа не притягається до кримінальної відповідальності в тому провадженні, для якого її передають;

→ обов'язкова письмова згода особи;

→ після проведення процесуальних дій особа повертається.

Отже, ці два інститути не можна ототожнювати.

Особливості тримання під вартою тимчасово виданої особи

За **ст. 580 КПК України** рішення компетентного органу іноземної держави про взяття особи під варту або призначення їй покарання у виді позбавлення волі є правовою підставою для тримання під вартою в Україні осіб, які:

- транзитно перевозяться територією України;
- тимчасово видані в Україну.

Отже, у цих випадках тримання під вартою ґрунтується на відповідному рішенні компетентного органу іноземної держави.

Це необхідно відрізняти від застосування українським слідчим суддею екстрадиційного арешту за ст. 584 КПК.

Транзитне перевезення особи

Транзитне перевезення – переміщення особи, яка видається однією державою іншій, через територію третьої держави за передбаченою міжнародним договором і національним законодавством процедурою.

Наприклад:

Держава А видає особу державі Б, але для її доставлення необхідно здійснити перевезення через територію держави В.

У цьому випадку держава В виступає **державою транзиту**.

Правові підстави транзиту визначаються:

- **ч. 3 ст. 573 КПК України**;
- **ст. 574 КПК України**;
- **ст. 580 КПК України**;
- **ст. 21 Європейської конвенції про видачу правопорушників** у застосовній редакції.

Порядок направлення і розгляду запиту про транзит

Відповідно до **ч. 3 ст. 573 КПК України**:

«Запити про тимчасову видачу і транзитне перевезення особи направляються та розглядаються у такому самому порядку, як і запити про видачу особи (екстрадицію)».

Отже, транзит не є суто технічним переміщенням особи, яке автоматично допускається без правового оформлення.

Для нього необхідний належний міжнародний запит і рішення компетентного органу.

Межі перевірки запиту про транзит

Частина 3 ст. 573 КПК містить спеціальне правило:

«При розгляді запитів компетентних органів іноземних держав про транзитне перевезення екстрадиційній перевірці підлягають лише обставини, передбачені частинами першою і другою статті 589 цього Кодексу».

Це принципово важлива відмінність.

При транзиті через Україну здійснюється **обмежена екстрадиційна перевірка**, а не повна перевірка всіх обставин, як під час вирішення питання про звичайну видачу особи.

Водночас транзит не може здійснюватися всупереч застосовним міжнародним зобов'язанням України щодо захисту прав людини.

Транзит за Європейською конвенцією 1957 року

Стаття 21 Конвенції встановлює спеціальні правила транзитного перевезення.

Необхідно враховувати, що **Четвертий додатковий протокол 2012 року виклав ст. 21 у новій редакції**.

За застосовними договірними правилами транзитний запит повинен містити відомості, необхідні для встановлення:

- особи, яку перевозять;
- компетентного органу, який запитує транзит;
- правової підстави екстрадиції;
- характеру та кваліфікації кримінального правопорушення;
- інших установлених міжнародним договором обставин.

Зокрема, **транзит власного громадянина** може бути обмежений або заборонений відповідно до застосовного міжнародно-правового режиму.

Окремі правила передбачаються також для **повітряного транзиту**, залежно від того, чи запланована посадка повітряного судна.

Тримання під вартою під час транзиту

За **п. 1 ч. 1 ст. 580 КПК України** рішення іноземного компетентного органу про тримання особи під вартою або призначення позбавлення волі є підставою для її тримання під вартою під час транзитного перевезення територією України.

Це забезпечує правову безперервність відповідного режиму обмеження свободи під час переміщення особи між державами.

Повторна видача особи третій державі (re-extradition)

Повторна видача третій державі – подальша екстрадиція особи, яку одна держава раніше отримала від іншої держави, на запит третьої держави.

Наприклад:

Держава А видала особу державі Б. Згодом держава В звернулася до держави Б із запитом про видачу тієї самої особи.

У такій ситуації необхідно враховувати права держави А, яка здійснила первісну екстрадицію.

Загальне правило повторної видачі

Відповідно до **ст. 15 Європейської конвенції про видачу правопорушників**, запитуюча держава за загальним правилом не може без згоди держави, яка здійснила первісну видачу, передати особу третій державі за правопорушення, вчинене **до первісної екстрадиції**.

Отже:

Держава А → видає особу державі Б.

Держава Б → бажає видати особу державі В.

За загальним правилом потрібна згода держави А.

Це правило запобігає обходу первісних умов екстрадиції шляхом подальшої передачі особи іншій державі.

Виняток із необхідності отримання згоди

Стаття 15 Конвенції передбачає виняток, пов'язаний із добровільним залишенням особою держави, якій її було видано, або перебуванням у цій державі після остаточного звільнення протягом відповідного строку.

Строк визначається застосовною редакцією ст. 14 Конвенції:

- за первісною редакцією – **45 днів**;
- за редакцією Четвертого додаткового протоколу – **30 днів**.

Тому **первісна держава видачі не завжди повинна надавати окрему згоду на повторну екстрадицію**, але виняток необхідно застосовувати лише за передбачених договором умов.

Строк прийняття рішення про згоду на повторну видачу

Четвертий додатковий протокол до Конвенції доповнив ст. 15 спеціальним процедурним правилом.

За відповідною редакцією рішення щодо згоди на повторну видачу повинно прийматися **якнайшвидше, але не пізніше 90 днів** після отримання запиту й необхідних документів.

Якщо прийняти рішення в цей строк неможливо, відповідна держава повинна повідомити про причини затримки та орієнтовний час, необхідний для прийняття рішення.

Отже, **90 днів** – це строк вирішення питання про згоду на повторну видачу за відповідним міжнародно-договірним режимом, а не строк фактичної передачі особи за ст. 593 КПК.

Принцип спеціальності та повторна видача: співвідношення

Ці інститути мають спільну правозахисну мету, але регулюють різні ситуації.

Принцип спеціальності

→ обмежує кримінальне переслідування особи **в державі, якій її видано**.

Повторна видача третій державі

→ обмежує можливість **подальшої передачі особи іншій державі**.

В обох випадках за загальним правилом необхідно поважати межі первісного рішення про екстрадицію.

Одночасні запити декількох держав

Окремо слід розрізняти повторну видачу та ситуацію, коли декілька держав **одночасно запитують екстрадицію однієї особи**.

Остання ситуація регулюється **ст. 17 Європейської конвенції про видачу правопорушників**.

При вирішенні питання враховуються, зокрема:

- відносна тяжкість кримінальних правопорушень;
- місце їх учинення;
- дати надходження запитів;
- громадянство особи;
- можливість її подальшої видачі іншій державі.

Отже:

Одночасні запити – держава ще вирішує, кому видати особу.

Повторна видача – особу вже видано одній державі, але інша держава згодом запитує її екстрадицію.

Інформування про результати кримінального провадження

Відповідно до **ст. 578 КПК України**:

«Прокурор надсилає центральному органу України повідомлення про результати кримінального провадження щодо виданої особи для подальшого інформування уповноваженого (центрального) органу запитуваної держави».

Отже, міжнародне співробітництво не обов'язково завершується в момент фізичної передачі особи.

Держава, яка здійснила видачу, повинна бути належним чином поінформована про результати відповідного кримінального провадження у передбаченому законом порядку.

Це також сприяє контролю за дотриманням принципу спеціальності.

Витрати, пов'язані з екстрадицією та транзитом

Відповідно до **ст. 594 КПК України** витрати, що виникли на території України у зв'язку з вирішенням питання про видачу особи, а також витрати, пов'язані із транзитним перевезенням через територію іншої держави особи, яка видається Україні, визнаються **процесуальними витратами**.

При застосуванні міжнародних договорів необхідно враховувати спеціальні правила розподілу витрат між державами.

Зокрема, ст. 24 Європейської конвенції 1957 року передбачає окремі правила щодо витрат на екстрадицію та транзит.

Порівняння основних процедур

Інститут	**Основна норма**	**Правове значення**
Фактична передача	Ст. 593 КПК	Виконання чинного рішення про видачу
Принцип спеціальності	Ст. 576 КПК; ст. 14 Конвенції	Обмеження переслідування за попередні правопорушення
Відстрочка передачі	Ст. 592 КПК	Тимчасове перенесення виконання рішення
Тимчасова видача	Ст. 579 КПК	Передача на погоджений строк із поверненням
Транзитне перевезення	Ст. 573, 580 КПК; ст. 21 Конвенції	Переміщення через територію третьої держави

Повторна видача	Ст. 15 Конвенції	Подальша екстрадиція до третьої держави

Практичний алгоритм фактичної передачі

1. **Центральний орган України прийняв рішення про видачу.**
2. Завершено передбачені законом процедури судового оскарження.
3. **Рішення набрало чинності.**
4. Центральний орган України направляє відповідні доручення компетентним органам.
5. Із запитуючою державою погоджуються **дата та місце передачі**.
6. Перевіряється, чи немає підстав для **відстрочки передачі** за ст. 592 КПК.
7. За відсутності перешкод організовується фактична передача.
8. Передача здійснюється **протягом 15 днів від погодженої дати**, із можливістю продовження до 30 днів за умов ст. 593 КПК.
9. Компетентний орган іноземної держави інформується про **строк тримання особи під вартою в Україні**.
10. Після передачі застосовуються **межі кримінальної відповідальності за принципом спеціальності**.
11. За необхідності переслідування за інший попередній злочин запитується **згода держави видачі**.
12. За наявності запиту третьої держави перевіряються **умови повторної екстрадиції**.
13. Після завершення кримінального провадження відповідна держава інформується про його результати.

Типові помилки

- Фактична передача регулюється **ст. 593 КПК України**.
- Рішення про видачу **не означає автоматичної фізичної передачі особи**.
- Фактична передача організовується **після набрання рішенням чинності**.
- Загальний строк передачі – **15 днів від погодженої дати**.
- Центральний орган може продовжити цей строк **до 30 днів**.
- Після закінчення допустимого строку особа підлягає **звільненню з-під варти**.
- Для спрощеної екстрадиції передбачені спеціальні правила.
- При передачі іноземна держава інформується про **тривалість тримання особи під вартою в Україні**.
- За ст. 577 КПК строк екстрадиційного тримання під вартою за кордоном та час етапування **зараховуються до строку відбування покарання в Україні**.
- Принцип спеціальності закріплений у **ст. 576 КПК України**.
- За загальним правилом переслідування за **інший злочин, учинений до видачі**, потребує згоди держави видачі.
- За злочин, учинений **після видачі**, така згода не потрібна.

- Згода особи на екстрадицію **не означає автоматичної відмови від принципу спеціальності**.
- За первісною ст. 14 Конвенції строк добровільного перебування після остаточного звільнення становив **45 днів**, а за Четвертим додатковим протоколом – **30 днів**.
- Відстрочка передачі регулюється **ст. 592 КПК**, а тимчасова видача – **ст. 579 КПК**.
- Тимчасова видача допускається, зокрема, для запобігання **закінченню строків давності або втраті доказів**.
- Тимчасово видана особа повинна бути **повернута у погоджений строк**.
- Документи для продовження строку тимчасової видачі подаються **не пізніше ніж за 20 днів до його закінчення**.
- Тимчасова видача за ст. 579 **не тотожна** тимчасовій передачі особи за ст. 565 КПК.
- При транзиті через Україну екстрадиційна перевірка здійснюється **в обмежених межах**, передбачених ч. 3 ст. 573 КПК.
- Повторна видача третій державі за загальним правилом потребує **згоди держави, яка здійснила первісну екстрадицію**.
- Одночасні запити декількох держав **не тотожні повторній видачі**.

Короткий підсумок

Фактична передача особи є завершальним етапом екстрадиційної процедури та здійснюється після набрання чинності рішенням про видачу відповідно до **ст. 593 КПК України**. За загальним правилом передача має відбутися протягом **15 днів від погодженої дати**, із можливістю продовження центральним органом України до **30 днів**.

Важливою гарантією є **принцип спеціальності** за ст. 576 КПК, який обмежує кримінальне переслідування виданої особи правопорушеннями, за які здійснено видачу. Для переслідування за інші злочини, вчинені до екстрадиції, за загальним правилом потрібна **згода держави видачі**. Це обмеження не поширюється на злочини, вчинені після передачі, а також має передбачені законом і міжнародним договором винятки.

Відстрочка передачі допускається за ст. 592 КПК у зв'язку з кримінальним провадженням, відбуванням покарання в Україні або тяжким захворюванням особи. **Тимчасова видача** за ст. 579 КПК здійснюється на погоджений строк із обов'язковим поверненням особи та може застосовуватися для запобігання закінченню строків давності або втраті доказів.

Транзитне перевезення потребує належного міжнародно-правового оформлення, а **повторна видача третій державі** за загальним правилом можлива за згодою держави, яка здійснила первісну екстрадицію.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Ст. 593 КПК → фактична передача: 15 днів → продовження до 30 днів.

Ст. 576 КПК → принцип спеціальності: до видачі – потрібна згода; після видачі – згода не потрібна.

Ст. 592 КПК → відстрочка: інше провадження / покарання в Україні або тяжка хвороба.

Ст. 579 КПК → тимчасова видача: загроза давності або втрати доказів → повернення; продовження – документи за 20 днів.

Ст. 573, 580 КПК → транзит: запит + обмежена перевірка + правова підстава тримання під вартою.

Ст. 15 Конвенції → повторна видача третій державі: за загальним правилом потрібна згода держави первісної видачі.

Ст. 14 Конвенції → виняток із спеціальності: 45 днів у первісній редакції / 30 днів за Четвертим додатковим протоколом.